

POROČILO DELOVNE SKUPINE ZA ZELENO DAVČNO REFORMO

Povzetek prvega poročila delovne skupine za zeleno davčno reformo

Vlada RS je marca 2010 imenovala medresorsko delovno skupino z namenom, da predlaga celovit program sprememb politik, ki so potrebne za izpeljavo »zelenih davčnih reform«. »

Pod pojmom »zeleno davčna reforma« (ZDR) razumemo sklop politik, s katerimi država poskuša z večjo finančno obremenitvijo ravnati in proizvodov, ki so okolju škodljivi, vplivati na spremembo obnašanja gospodarskih in drugih subjektov ter posameznikov, ki povzročajo obremenjevanje okolja. Ker to posledično pomeni upoštevanje stroškov obremenjevanja okolja in vključitev le-teh v ceno proizvodov oziroma storitev, ki lahko (v primeru, da ne pride do hkratnega ustreznega prestrukturiranja gospodarstva)¹ zmanjšujejo konkurenčnost gospodarskih subjektov oziroma kupno moč posameznikov ter vplivajo na višje stroške zagotavljanja javnih dobrin, se praviloma ukrepi na področju dodatnih stroškov povezujejo z ukrepi za znižanje drugih stroškov z javnimi dajatvami, na dolgi rok predvsem stroškov dela.²

Kot »ravnanja in proizvode, ki so okolju škodljivi« razumemo tako ravnanja in proizvode, ki neposredno škodljivo vplivajo na okolje (kot npr. izpust CO₂, odlaganje odpadkov, obravnava odpadnih voda ipd.), kot tudi ravnanja, ki so povezana z neučinkovito rabo energentov in električne energije. V gradivu se na kratko dotaknemo tudi dajatev na porabo naravnih virov, pri čemer bi višina dajatev na porabo naravnih virov morala spodbujati k racionalni rabi le-teh.

Po klasifikaciji Statističnega urada EU (EUROSTAT) in Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) sodijo med okoljske davke tako davki v zvezi z onesnaževanjem kot davki na energijo in davki na transport brez ločitve glede na cilj, ki ga zasledujejo (okoljski ali fiskalni). V Sloveniji so bile do sedaj uveljavljene okoljske dajatve na podlagi Zakona o varstvu okolja (ZVO)³, in sicer za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže, zaradi nastajanja izrabljenih gum, zaradi nastajanja odpadnih motornih vozil, zaradi nastajanja odpadne električne in elektronske opreme, zaradi onesnaževanja zraka z emisijo ogljikovega dioksida, zaradi odlaganja odpadkov na odlagališčih, zaradi odvajanja odpadnih voda, zaradi uporabe hlapnih organskih spojin in zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin.

V okviru delovne skupine so bile preučevane tako javne dajatve, ki se po klasifikaciji EUROSTAT štejejo med t.im. okoljske davke, kot tudi druge obremenitve energentov ter električne energije, ki niso prihodek ene od javnih blagajn, so pa predpisane kot obvezne in povezane z rabo energentov oziroma električne energije. V preučitev smo poskušali vključiti tudi olajšave in subvencije, ki se podeljujejo v zvezi z ravnanimi in proizvodi, ki imajo neposreden vpliv na okolje, pri čemer smo želeli upoštevati tako olajšave pri plačilu obveznih dajatev in subvencije, ki podpirajo okolju prijaznejše ravnanje in proizvode kot tudi tiste, ki so nasprotno ciljem, ki jih poskuša država zasledovati na področju okoljske politike. Ker je Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) glede slednjega naročilo izdelavo posebne študije, se je delovna skupina odločila, da tega vprašanja za zdaj ne bo obravnavala, ampak odložila ta

¹ Višje cene za onesnaževanje lahko, zlasti na dolgi rok, privedejo do povečanega investiranja v raziskave in razvoj ter nove, čistejše tehnologije, tako z javnimi kot zasebnimi viri. To lahko privede do višje produktivnosti in posledično izboljšanje konkurenčnega položaja.

² V skladu z metodologijo OECD je obdavčitev dela v Sloveniji (kot delež vseh davkov in prispevkov v stroških dela oz. t.i. davčni primež) pri povprečni plači in plači na ravni 167% povprečne plače na podobni ravni kot v povprečju EU-15. Pri plači, ki dosega 67% povprečne plače, pa je davčni primež v Sloveniji relativno večji. V povprečju EU je delež davkov na delo v celotnih davkih v letu 2009 znašal 48%, pri nas pa 52%. Nadpovprečno obremenitev dela potrjujejo tudi podatki o implicitni davčni stopnji na delo, ki je v letu 2009 v Sloveniji znašala 34,9%, v povprečju EU pa 32,9%.

³ ZVO določa, da je osnova za določitev okoljske dajatve za onesnaževanje okolja: vrsta, količina ali lastnost emisije iz posameznega vira; vrsta, količina ali lastnost odpadkov; vsebnost okolju škodljivih snovi v surovini, polizdelku ali izdelku.

vidik ZDR za čas po izdelavi študije. Pri obravnavi olajšav pa so bile upoštevane tudi vse davčne olajšave, ne glede na to, pri katerem davku oziroma drugi javni dajatvi se uveljavljajo.

Delovna skupina ugotavlja, da vprašanja ustrezne višine obremenitve okolju škodljivega ravnanja in proizvodov obravnava več strateških dokumentov, ki jih je Vlada že obravnavala oziroma strateških dokumentov, ki so v pripravi. Vsi strateški dokumenti se zavzemajo za večjo obremenitev ravnanj in proizvodov, ki so škodljivi za okolje, predlagajo pa različne pristope glede porabe sredstev, ki bi se z dodatno obremenitvijo okolju škodljivih ravnanj in proizvodov zbrala v javnih blagajnah. Pri oblikovanju politike ZDR je treba upoštevati, poleg obveznosti iz sprejete EU zakonodaje, vsaj naslednje nacionalne strateške dokumente: Strategijo razvoja RS in Nacionalni energetski program (NEP), ki sta še v pripravi, Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov (TPG). Glede na to, da morajo biti cilji ZDR usklajeni s splošnimi javnofinančnimi in makroekonomskimi cilji ekonomske politike države, je pri presoji nadaljnjih ukrepov potrebno upoštevati tudi Srednjeročni javnofinančni okvir in Nacionalni reformni program oziroma Slovensko izhodno strategijo.

Predlog ZDR mora biti usklajen z že veljavnimi mednarodnimi zavezami v okviru »ciljev 20/20/20« in omogočiti lažjo izpolnitev obveznosti Slovenije. Na področju izpustov TGP začeta z letom 2013 v sektorju EU sistema trgovanja z emisijami (EU ETS) veljati enotna omejitev emisij in razdelitvena pravila za EU kot celoto. Tako bo odgovornost posameznih državah članicah EU (DČ EU) predvsem izvajanje ukrepov za zaježitev emisij TGP iz razpršenih virov, kot so transport, stavbe, gospodinjstva in kmetijstvo, kjer so cilji določeni za vsako DČ EU posebej. Pri teh emisijah ZDR igra še posebej pomembno vlogo, tako z vidika doseganja ciljev kot tudi zagotovitve usklajene cene ogljika pri subjektih, ki so vključeni v ETS in tistih, ki niso. Pri doseganju ciljnih deležev obnovljivih virov energije (OVE) lahko ZDR preko pričakovanih višjih cen energije vpliva na njeno smotrnejšo rabo.⁴ S tem se zmanjša oz. omeji rast celotne rabe energije (kar z obstoječimi kapacitetami za OVE privede do višjega deleža v celotni rabi energije), s tem se pa tudi znižajo stroški novih investicij v OVE. Tako bo pri zmanjšanju izpustov, kot pri povečanju deleža OVE ključen sektor prometa, ki v večjem delu ni zajet v EU ETS, emisije ter pritiski na energetsko intenzivnost gospodarstva iz tega naslova pa so, predvsem po vstopu Slovenije v EU, močno porasli in so med najvišjimi v DČ EU. Pri tem bo pomembno vlogo igrala obdavčitev pogonskih goriv.

Glede na to, da lahko povečana finančna obremenitev okolju škodljivega ravnanja in proizvodov vpliva negativno (predvsem na kratek rok) na mednarodno konkurenčnost gospodarskih subjektov, je potrebno pri predlogu konkretnih ukrepov upoštevati tudi mednarodne primerjave in biti konsistenten z že sprejetimi oziroma predvidenimi ukrepi in zavezami mednarodne skupnosti oziroma Evropske unije. V tem okviru je še posebej treba upoštevati shemo trgovanja z emisijskimi kuponi, v zvezi s katero prve finančne učinke (kot prilive v državni proračun) lahko pričakujemo v letu 2012 (nakup deleža emisijskih kuponov s strani letalskih prevoznikov in prednakup emisijskih kuponov za proizvajalce električne energije), čeprav bo nova shema trgovanja polno zaživela šele v letu 2013.

Bistvene ugotovitve delovne skupine:

1. Glede na srednjeročne potrebe fiskalne konsolidacije je mogoče razmišljati le o ukrepih, ki bodo zagotavljali zanesljiv, stabilen vir javnofinančnih prihodkov vsaj na ravni, kakršno zagotavlja sedanji sistem javnofinančnih prihodkov. Vsak predlog morebitnega zmanjšanja obremenitev preko olajšav ali povečanja odhodkov preko dodatnih subvencij je treba podpreti z ukrepi, ki bodo zagotovili nadomestna sredstva za izpad prihodkov oziroma za povečane odhodke, vključno s pregledom učinkovitosti in upravičenosti obstoječih subvencij. Na dolgi rok pa bo ob že doseženi konsolidaciji javnih financ možno uporabiti okoljske vire za prestrukturiranje davčnih virov (predvsem v smeri razbremenitve stroškov dela).

⁴ Višje cene energije predvsem na daljši rok pripomorejo k spremembi potrošnih in proizvodnih vzorcev. Pri tem mora biti povečevanje davčnih stopenj postopno in predvidljivo, okoljska politika države pa kredibilna. Slednje omogoča jasen signal poslovnim subjektom za dolgoročne investicije v okolju prijaznejše tehnologije in inovacije. Posledično je mogoče pričakovati učinkovitejšo rabo resursov, s tem pa tudi izboljšanje konkurenčnega položaja slovenskih podjetij. Po drugi strani učinkovitejša raba energije in drugih resursov prispeva k manjši odvisnosti od uvoznih cen in inflacijskih pritiskov.

2. Podatki o dejanski trenutni obremenitvi ravnanj in proizvodov, ki so okolju škodljivi, kažejo, da ob upoštevanju zgoraj navedenih okoliščin in ciljev širših ekonomskih politik, ni možnosti za takojšnje povečanje obremenitev na način, ki bi zagotovil znatnejše pozitivne učinke na javnofinančne prihodke, kar bi omogočilo načrtovanje ukrepov na področju razbremenitve stroškov dela.
3. Kratkoročno bi bilo primerno preučiti veljavni sistem obračunavanja okoljske dajatve za obremenjevanje okolja z emisijami CO₂ (v nadaljevanju: CO₂ dajatev) in ga nadgraditi tako, da bi (ob vsaj nespremenjeni višini javnofinančnih prihodkov) zagotavljal večje spodbude za spremembo obnašanja pri zavezancih za plačilo te dajatve in da ne bi imel negativnih vplivov na konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Kratkoročno bi bilo primerno preučiti in pripraviti predlog ukrepov za spodbujanje nakupa okolju prijaznejših vozil za opravljanje dejavnosti, kar bi bilo potrebno uveljaviti hkrati z uvedbo CO₂ dajatve na pogonska goriva.
4. Edino znatnejše povišanje finančnih obremenitev okolju škodljivih ravnanj in proizvodov predstavlja začetek tretjega trgovalnega obdobja v okviru EU ETS. V tem okviru je mogoče pričakovati nekoliko višje javnofinančne prilive v letu 2012 (za približno 5 mio evrov), v letu 2013 in naprej pa v višini do približno 100 mio EUR dodatnih sredstev na letni ravni.⁵
5. Prihodki iz naslova prodaje emisijskih kuponov na avkcijah bodo prihodek integralnega državnega proračuna, v kolikor ni v skladu z obstoječo zakonodajo določen poseben namen porabe. Pri oblikovanju nadaljnjih politik je potrebno v največji možni meri upoštevati nenamenskost javnofinančnih prihodkov.
6. Čeprav se ZDR trenutno osredotoča na okolju škodljivo ravnanje, povezano z rabo energije, bo v prihodnje potrebno aktivnosti razširiti na zagotavljanje ukrepov, ki bodo spodbujali k večji snovni učinkovitosti na splošno, t. j. k bolj racionalni rabi vseh naravnih virov in surovin.
7. Glede na pričakovano dinamiko davčnih prihodkov iz naslova ZDR (t.j. postopno povečanje davčnih prihodkov, po doseženem vrhu pa zmanjšanje prihodkov iz tega naslova zaradi spremembe potrošnih in proizvodnih vzorcev in posledično znižanja davčne osnove), je fiskalna nevtralnost možna zlasti na dolgi rok (medtem ko so na kratek oz. srednji rok pričakovani presežki prihodkov). Potrebna je skrbna ocena dinamike prihodkov in razprava o porabi začasno povečanih prihodkov v luči okoljskih prioritet in fiskalne konsolidacije.
8. Znižanje stroškov dela v kontekstu ZDR lahko poveča konkurenčnost gospodarstva, izboljšanje konkurenčnega položaja pa je na dolgi rok mogoče doseči tudi s pospeševanjem zelenih tehnologij ter raziskav in razvoja na tem področju, zaradi česar je potrebna preučitev možnosti različnih alternativ porabe dodatnih prihodkov, ki so predvideni z ZDR.
9. Celovit pregled politike na okoljskem področju mora obsegati: (a) obstoječe subvencije; (b) davčne potroške⁶ (t.j. pregled davčnih stopenj in davčne osnove); (c) prihodke iz drugih virov (t.j. sheme trgovanja z emisijskimi kuponi); in (d) dinamike obveznosti iz naslova različnih politik.

---

⁵ Višina (ocenjuje se med 80 in 160 mio EUR) bo odvisna predvsem od cene emisijskega kupona, ki naj bi se glede na analize Evropske komisije gibala na ravni okrog 16 EUR za t CO₂ pri cilju zmanjšanja emisij za 20 % do leta 2020 na EU ravni (in na ravni okrog 30 EUR/t CO₂ pri ambicioznejšem cilju zmanjšanja emisij, tj. za 30 % do leta 2020 na ravni EU), in od dodeljene količine emisijskih pravic Sloveniji, ki bo natančno znana do konca leta 2011 in je odvisna predvsem od končne količine pravic, ki bodo dodeljene brezplačno upravičenim sektorjem (to je sektorjem, ki so izpostavljeni odlivanju ogljika). Trenutne ocene pri nas so: ob ceni 10 EUR/tono CO₂ pomeni 50 mio EUR, ob ceni 15 EUR/tono CO₂ pomeni 75 mio EUR, ob ceni 20 EUR/tono CO₂ pa 100 mio EUR, glede na količimo emisijskih kuponov za prodajo na dražbi v višini 5 milijonov ton CO₂.

⁶ Mišljeni so t.i. »tax expenditures«, naša davčna zakonodaja prevoda tega termina ne pozna, zaenkrat se interno, v delovnih gradivih, prevaja kot »davčni potroški« (v OECD terminologiji zajema davčne olajšave, spodbude, izjeme, povračila; *term* »tax expenditures« denotes special preferences provided in income tax laws which depart from the normal tax structure and which are designed to favour a particular industry, activity or class of taxpayer.).

VSEBINA

1. ŠIRŠI OKVIR EKONOMSKE POLITIKE DRŽAVE	5
2. UVOD	6
3. STANJE GLEDE VRSTE IN VIŠINE DAVKOV, OKOLJSKIH DAJATEV IN DRUGIH OBVEZNOSTI, KI VPLIVAJO NA VAROVANJE OKOLJA IN RABO ENERGIJE	7
3.1. Obdavčitev energentov in električne energije s trošarinami.....	8
3.2. Davek na motorna vozila.....	9
3.3. Okoljske dajatve	11
3.4 Dajatve na področju prometa.....	14
3.5 Dajatve na rabo naravnih virov.....	15
3.6. Druge obveznosti plačil.....	16
4. MEDNARODNA PRIMERJAVA.....	20
5. PRIČAKOVAN RAZVOJ ZELENIH DAVKOV V EU IN OECD.....	22
5.1. Direktiva Sveta o obdavčitvi energentov in električne energije (ETD)	22
5.2. EU sistem trgovanja z emisijami (EU ETS).....	23
5.3. Finančni vidiki pogajanj v okviru zasedanj konference Združenih narodov o podnebnih spremembah	27
5.4. OECD.....	28
6. STANJE GLEDE SUBVENCIJ / TRANSFEROV, KI SO VEZANI NA OKOLJA IN RABO ENERGIJE	29
6.1. Davki.....	29
6.2. Energetika.....	31
6.3. Promet	34
6.3.1. Spodbujanje javnega potniškega prometa	35
6.4. Kmetijstvo	37
6.5. Sklep – celovit pregled okolju škodljivih subvencij	38
7. SKLEPI IN PRIPOROČILA	38

Vlada Republike Slovenije je 25.3.2010 ustanovila medresorsko delovno skupino z namenom, da predlaga celovit program sprememb politik, ki so potrebne za izpeljavo »zelenih davčnih reform«. Medresorska delovna skupina je za Vlado Republike Slovenije pripravila poročilo o stanju in možnih spremembah politik oz. izvedbi ukrepov za izpeljavo »zelenih davčnih reform« ob upoštevanju ekonomskih politik in stanja javnih financ v RS ter razvoja tega področja v EU in OECD.

1. ŠIRŠI OKVIR EKONOMSKE POLITIKE DRŽAVE

Osnovni in prednostni cilj države⁷ je v prvi vrsti dolgoročno vzdržna gospodarska rast, ki jo bomo dosegli z ukrepi ekonomske politike, strukturnimi ukrepi in institucionalnimi prilagoditvami. Vodilo za oblikovanje ukrepov ekonomske politike je konsolidacija javnih financ, ki je možna v največji meri s krčenjem izdatkov in ne s povečanjem davčnih obremenitev. Pogoj za to je določitev obsega javne potrošnje s fiskalnim pravilom⁸, s katerim vlada določi zgornjo mejo javnofinančnih odhodkov za tekoče leto in naslednja tri leta (prvi dve leti sta fiksni, drugi dve leti sta indikativni) in strukture javne potrošnje na podlagi državnih razvojnih prioritet. Prioritete so usmerjene k ustvarjanju novih delovnih mest in znanja, spodbujanju in ustvarjanju inovativnih podjetij, k večji zaposljivosti, aktivnosti in usposobljenosti posameznikov ter k razvojni prometni in energetski infrastrukturi. Postopen prehod v okoljsko učinkovito, nizkoogljično družbo, je horizontalno zastopan v vseh prioritetnih ukrepih.⁹

Za spodbujanje podjetništva in pridobivanje ter uporabo znanja za rast in razvoj je pomembno, da so prioritetni ukrepi usmerjeni na eni strani v zagotavljanje ustreznih finančnih virov (predvsem za rast in razvoj podjetij) ter za učinkovite in ciljno usmerjene storitve v podporo podjetništvu (razvijanje poslovnega okolja, internacionalizacija podjetij, inovativnost, kreativnost, razvoj okoljsko manj obremenjujočih izdelkov/storitev/tehnoloških procesov). Na drugi strani je za rast in razvoj potrebno prenoviti visoko šolstvo in izboljšati učinkovitost vlaganj v raziskovalno in razvojno dejavnost, predvsem pa v njeno aplikativnost ter kakovost dosežkov. Prednost je potrebno dati predvsem tehnološkim razvojnim projektom podjetij in informacijski družbi, razvoju človeških virov ter raziskovalno razvojnim projektom na področju ekoloških inovacij in novih zelenih tehnologij.

Energetska politika mora zagotavljati varno in kakovostno oskrbo z energijo, ki je podpora gospodarskemu razvoju, ob hkratnem zniževanju emisij toplogrednih plinov ter ob varstvu in ohranjanju naravnega okolja. Prioritete¹⁰ so posodobitev prenosnega elektroenergetskega omrežja in spodbujanje proizvodnje električne energije in soproizvodnje iz OVE ter spodbujanje ukrepov za povečanje količine toplote iz OVE v vseh sektorjih.

⁷ V pripravi je Strategija razvoja Slovenije za obdobje 2013-2020; razprava o bodoči strategiji je namenjena opredelitvi temeljnih načel vodenja ekonomske politike in regulacije majhnega odprtega gospodarstva evrskega območja na način, da bosta na osnovi izkušenj iz globalne ekonomske in finančne krize zagotovljena doseganje ekonomske stabilnosti in hkrati povečana odpornost gospodarstva na potencialne zunanje šoke. Umestitev slovenskega gospodarstva v pogojih novega evropskega gospodarstva upravljanja in evropske strategije EU2020, ob upoštevanju družbenoekonomske vpetosti, zahteva strukturne reforme in učinkovite upravljalne in tehnološke rešitve. Te bodo prioriteto usmerjene na povečevanje dodane vrednosti na zaposlenega, s čimer bodo lahko ustvarile pogoje za dolgoročno povečevanje blaginje prebivalstva (Vlada RS, februar 2011).

⁸ Fiskalno pravilo veže nominalno rast odhodkov države na rast potencialnega BDP (Slovenska izhodna strategija 2010-2013, str. 9).

⁹ Nacionalni reformni program 2011-2012 (Vlada RS, april 2011). Trenutno predvidena fiskalna konsolidacija ima za cilj do leta 2013 znižati fiskalni primanjkljaj sektorja država pod 3% BDP in stabilizirati bruto dolg sektorja država pod 45% do leta 2016.

¹⁰ Osnutek Nacionalnega energetskega programa (NEP) za obdobje 2010-2030 je pripravilo Ministrstvo za gospodarstvo in je v javni obravnavi do 15.10.2011. Energetska politika zajema predvsem naslednje programe: energetska učinkovitost in OVE, oskrbo z električno energijo in gorivi ter podpirne ukrepe na področju energije. Glavni cilji so usmerjeni k zanesljivi, konkurenčni in trajnostni rabi in oskrbi z energijo, ki skladno z energetskim zakonom in mednarodnimi zavezami daje prednost izboljšanju energetske učinkovitosti in povečanju deleža OVE in večjemu prihranku energije. Tako bomo zagotovili večjo diverzifikacijo primarnih virov energije, okoljsko sprejemljivost ter zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ter spodbudili konkurenco na trgu z energijo. Prednostni ukrepi tako podpirajo pripravljalne dejavnosti za nove naložbe v izkoriščanje vodnih in geotermalnih virov ter vetrne energije. Za zagotavljanje boljšega in hitrejšega vključevanja distribuirane, decentralizirane proizvodnje obnovljive energije se bodo financirali ukrepi za posodabljanje storitev energetske distribucije in prenosa, vključno z ukrepi izgradnje pametnih omrežij (SMART-GRID), ki jih spodbujajo sistemski operaterji elektroenergetskih omrežij. Uveljavljena bo pravna in funkcionalna ločitev med tržnimi in reguliranimi dejavnostmi v elektrodistribucijskih podjetjih.

Pri preučitvi možnosti za predlog sprememb politik oz. korakov za izvedbo zelene davčne (javno-finančne) reforme je potrebno upoštevati tudi stanje na področju **snovne učinkovitosti**.¹¹ Z naraščajočim številom prebivalcev in s povečevanjem gospodarske rasti se poleg onesnaževanja povečujejo tudi pritiski na rabo naravnih virov in s tem tudi pritiski na njihove cene.¹² Ena od vodilnih pobud v okviru Strategije EU2020 je pobuda »Evropa, gospodarna z viri«¹³, ki vzpostavlja ohranjanje »virov« (npr. goriva, minerali in kovine, hrana, zemlja, voda, zrak, biomasa in ekosistemi) kot vodilno načelo EU politik na področju energije, prometa, podnebnih sprememb, industrije, blaga in storitev, kmetijstva, biodiverzitete in regionalnega razvoja. Njen namen je ustvariti okvir za izvajanje ključnih politik in integrirati njene cilje v druge politike v podporo prehodu v nizkoogljično gospodarstvo, ki gospodarno ravna z viri in zagotavlja trajnostno rast, tako da bi hkrati: izboljšali gospodarsko storilnost in zmanjšali rabo virov; opredelili in ustvarjali nove priložnosti za gospodarsko rast in več inovacij ter povečali konkurenčnost EU; zagotovili zanesljivo oskrbo z glavnimi viri; in se borili proti podnebnim spremembam ter omejili okoljske učinke rabe virov.

2. UVOD

Trenutni način netrajnostne proizvodnje in potrošnje, katerega značilnosti sta hitro usihanje naravnih virov in rastoča onesnaženost, je nesprejemljiv. Med institucijami, kot sta Evropska komisija in OECD, ter strokovnjaki, obstaja jasno soglasje, da je uporaba tržnih instrumentov v okoljski politiki tako nujna kot učinkovita.¹⁴ Okoljski davki so primer tržnih instrumentov politike varovanja okolja, ki omogočajo, da se stroški onesnaženja (eksterni stroški) prenesejo v cene proizvodov in s tem porabnik plača za onesnaženje (načelo »onesnaževalec plača«).

Reforma javnofinančnega sistema v smeri, ki bi stimulirala vzdržno obnašanje tako proizvajalcev kot potrošnikov, je ena izmed pogosto navajanih rešitev. Namen zelene javnofinančne (davčne) reforme je rešiti oz. zmanjšati negativne učinke človekove dejavnosti na okolje s prerazporeditvijo davčnih obremenitev na naravne vire in z reformo politike subvencioniranja ob fiskalni nevtralnosti.

Reforma obenem vključuje ukinitvev okolju škodljivih subvencij in drugih spremljajočih ukrepov (ukrepi, ki omejujejo nezaželene socialne učinke, politiko energetske učinkovitosti, davčne spodbude za zaščito okolja idr.). S pomočjo zelene javnofinančne (davčne) reforme je mogoče spremeniti smer razvoja v razvoj, ki upošteva načela trajnostnega razvoja oziroma postaviti temelje za tržno delovanje v smeri trajnostnega razvoja. Zelena (okoljska) davčna reforma pomeni torej prenos davčnih

¹¹ Po podatkih Evropske okoljske agencije (EEA, <http://www.eea.europa.eu/themes/economy/resource-efficiency/>) je Slovenija peta najslabša, ko gre za merjenje snovne učinkovitosti med EEA državami. Tudi trend v učinkovitosti rabe surovin je za Slovenijo v obdobju 1990-2008 negativen (za razliko od izboljševanja produktivnosti dela, rabe energentov). V kontekstu naraščajočih cen surovin, ki jih predvidevajo zaradi večjega povpraševanja na svetovnih trgih, je tak trend zaskrbljujoč.

Raziskava Eurobarometer (http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_315_en.pdf), ki se je osredotočala na analizo odnosa malih in srednjih podjetij do ekoloških inovacij, navaja, da so za slovenska podjetja stroški za nakup surovin veliki. Kar 36% podjetij navaja, da ti stroški predstavljajo več kot 50% celotnih stroškov podjetij, v 35% podjetij pa ti stroški predstavljajo med 30-49% celotnih stroškov poslovanja. Kar 87% evropskih podjetnikov ocenjuje, da bodo cene surovin v naslednjih 5-10 letih rasle še hitreje.

¹² Stanje okolja v Evropi in svetu se hitro poslabšuje, kar je posledica predvsem v povečevanju svetovnega prebivalstva, gospodarski rasti ter pospešenem izrabljanju zalog naravnih virov. Zaloge fosilnih goriv se zmanjšujejo, vendar cene ne odražajo tega stanja. Evropska komisija je v letu 2011 pripravila sporočilo o reševanje izzivov na blagovnih borzah in na področju surovin. Dokument temelji na tristebni strategiji dostopa do surovin ter izpostavlja usmeritve za boljši dostop EU do strateških surovin, za okrepitev recikliranja in učinkovitejšega pridobivanja surovin znotraj EU. Poudarja tudi pomen energetskih in kmetijskih surovin.

¹³ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij, Evropa, gospodarna z viri – vodilna pobuda iz Strategije EU2020 (26.1.2011, COM(2011) 21 final). Vodilna pobuda »Evropa, gospodarna z viri« je okvir za politiko rabe virov do leta 2020 in tudi do leta 2050. V Sloveniji smo ta dokument pozdravili, čeprav se zavedamo, da bo njegovo izvajanje precej velik izziv, saj bo treba vzpostaviti učinkovit dialog med vsemi deležniki in oblikovati ustrezen odziv. Kazalniki za Slovenijo na tem področju niso najbolj spodbudni, zato je še toliko bolj pomembno hitro in usklajeno ukrepanje. Primerjava gibanja realnega BDP in neposrednega vnosa snovi v Sloveniji in EU-15 pokaže, da v Sloveniji za enoto BDP porabimo veliko naravnih virov. Podatki ARSO: http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=36 ter EUROSTAT: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdpc100>

¹⁴ Tržni instrumenti ne morejo odpraviti vseh težav. Potrebujemo jasen ureditveni okvir, v katerem bodo delovali, in bodo pogosto uporabljeni v mešanici politik z drugimi instrumenti. Na ravni EU so najpogosteje uporabljeni tržni instrumenti davki, dajatve in sistemi trgovanja z dovoljenji. Evropska komisija, Zelena knjiga o tržnih instrumentih za namene okoljske politike in z njo povezanih politik (COM(2007) 140 konč., 28.3.2007).

obremenitev z »blaginjsko negativnih« (na delo, kapital, potrošnjo) na »blaginjsko pozitivne« (okoljske eksternalije). Davek je »zelen«, če zmanjšuje rabo okolju škodljivih proizvodov ali spremeni obnašanje v okolju prijazno smer.¹⁵

Sekundarna učinka zelenih davkov pa sta dva:

- Povečanje sredstev za državni proračun, s katerimi se lahko pokrije znižanje obdavčitve na drugih področjih, znižuje javnofinančni deficit ali se jih nameni za subvencioniranje ukrepov za zmanjšanje obremenitve okolja.
- Povečanje investicij v zmanjšanje okoljskih obremenitev, s katerimi zavezanci znižajo svoje stroške. Pri višjih zelenih davkih namreč postanejo nadaljnje investicije v ukrepe zmanjšanja obremenitev okolja cenejše od dodatnih davkov.

ZDR mora biti torej oblikovana tako, da čim boljše doseže tako cilje zmanjševanja obremenitev okolja kot cilje družbenega in gospodarskega razvoja.

3. STANJE GLEDE VRSTE IN VIŠINE DAVKOV, OKOLJSKIH DAJATEV IN DRUGIH OBVEZNOSTI, KI VPLIVAJO NA VAROVANJE OKOLJA IN RABO ENERGIJE

Onesnaženo okolje je največkrat posledica človekovega poseganja v naravo in se kot take odražajo preko emisij snovi v okolje, predvsem v vodo, zrak in tla. Za zmanjšanje negativnih vplivov na okolje in rabo energije so uvedeni različni ekonomski instrumenti¹⁶, med katere sodijo trošarine, davek na motorna vozila, okoljske dajatve, dajatve na področju prometa, kot tudi druge obveznosti za učinkovito rabo energije in za zagotavljanje obnovljivih virov energije. Predstavljene informacije naj bi služile kot podlaga za odločitve glede morebitnih sprememb politik na tem področju.

Po klasifikaciji EUROSTAT in OECD sodijo med okoljske davke tako davki v zvezi z onesnaževanjem kot davki na energijo in davki na transport brez ločitve glede na cilj, ki ga zasledujejo (okoljski ali fiskalni). Skladno z določbami zakona, ki ureja varstvo okolja, ločimo: okoljske dajatve za onesnaževanje okolja¹⁷; in okoljske dajatve za rabo naravnih dobrin.¹⁸ V okviru delovne skupine so bili preučevane tako javne dajatve, ki se po klasifikaciji EUROSTAT štejejo med t.im. okoljske davke, kot tudi druge obremenitve energentov ter električne energije, ki niso prihodek ene od javnih blagajn, so pa predpisane kot obvezne in povezane z rabo energentov oziroma električne energije. V preučitev se poskuša vključiti tudi olajšave in subvencije, ki se podeljujejo v zvezi z ravnanji in proizvodi, ki imajo neposreden vpliv na okolje, pri čemer se želi upoštevati tako olajšave pri plačilu obveznih dajatev in subvencije, ki podpirajo okolju prijaznejše ravnanje in proizvode kot tudi tiste, ki so nasprotno ciljem, ki jih poskuša država zasledovati na področju okoljske politike.¹⁹

Pri obremenitvah energentov in električne energije se zasleduje več ciljev ekonomske politike države:

- zagotavljati zadosten in stabilen vir splošnih javnofinančnih prihodkov;
- spodbujati varčevanje z energijo in njeno smotrno rabo; ter
- z mehanizmom višje obremenitve energentov, ki povzročajo visoke izpuste CO₂ ter mehanizmom davčnih olajšav spodbuditi preusmerjanje na druge energente, kjer so izpusti CO₂ manjši ali jih ni.

¹⁵ Obstaja več definicij okoljskih oz. zelenih davkov; če poenostavimo (v skladu z OECD klasifikacijo) zeleni davki zajemajo obdavčitev energentov in električne energije, okoljske dajatve in druge dajatve, pri katerih obdavčitev temelji na okoljskih kriterijih.

¹⁶ Davčni instrumenti so le eni od ekonomskih instrumentov. Med ekonomske instrumente sodijo tudi direktne spodbude.

¹⁷ In sicer, za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže, zaradi nastajanja izrabljenih gum, zaradi nastajanja odpadnih motornih vozil, zaradi nastajanja odpadne električne in elektronske opreme, zaradi onesnaževanja zraka z emisijo ogljikovega dioksida, zaradi odlaganja odpadkov na odlagališčih, zaradi odvajanja odpadnih voda, zaradi uporabe hlapnih organskih spojin in zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin (podrobneje predstavljene v nadaljevanju v poglavju 3.3.).

Tabela 1 prikazuje pregled dajatev, in sicer je prikazana višina prihodkov po posameznih okoljskih dajatvah v posameznem letu.

¹⁸ Na podlagi zakona o vodah uvedena vodna povračila in plačila za vodno pravico.

¹⁹ Podrobneje v 6. poglavju. Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) je naročilo izdelavo posebne študije o okolju škodljivih subvencijah. Pri obravnavi olajšav so bile upoštevane tudi vse davčne olajšave, ne glede na to, pri katerem davku oziroma drugi javni dajatvi se uveljavljajo.

Na področju drugih okoljskih dajatev je temeljni cilj, ki ga zasledujemo, omejevati oziroma preprečevati ravnanje, ki je z vidika varovanja okolja škodljivo oziroma manj primerno. Okoljske dajatve so s proračunskega vidika manj pomemben in tudi nestabilen vir prihodkov, saj preusmerjanje zavezancev v aktivnosti oziroma blago, s katerim se manj škoduje okolju, povzroča dolgoročno zmanjševanje prihodkov iz okoljskih dajatev. Poleg čistih okoljskih dajatev je treba v tem segmentu upoštevati tudi druge dajatve (davke), v katere so vključeni elementi varovanja okolja. Takšen je primer davka na motorna vozila ali letne dajatve za uporabo motornih vozil, ki upoštevata določena okoljska merila.

Tabela 1: Višina prihodkov po posameznih dajatvah, ki so obravnavane v Poročilu v skladu z metodologijo EUROSTAT

	2008	2009	2010	2011(1-6)
PRIHODKI DRŽAVNEGA PRORAČUNA	1.043,18	1.173,83	1.161,77	598,64
OKOLJSKE DAJATVE				
za onesnaževanje zraka z emisijo CO ₂ - od tekočih goriv	20,58	20,85	20,72	10,84
za onesnaževanje zraka z emisijo CO ₂ - od plinastih goriv	9,00	8,52	9,50	6,44
za onesnaževanje zraka z emisijo CO ₂ - od trdih goriv	0,42	0,23	0,35	0,25
za onesnaževanje zraka z emisijo CO ₂ - od gorljivih organskih snovi	0,02	0,01	0,00	0,02
zaradi uporabe fluoriranih toplogrednih plinov	0,00	0,09	0,51	1,18
za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda	4,35	0,36	0,21	0,00
za onesnaževanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin	2,62	2,26	2,50	1,65
za onesnaževanje okolja zaradi odlaganja odpadkov	1,10	0,62	0,79	1,17
za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja izrabljenih motornih vozil	0,10	0,50	0,67	0,39
za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne električne in elektronske opreme	0,38	0,28	0,34	0,31
za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja izrabljenih gum	2,65	2,40	0,94	0,12
za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže	0,52	0,41	0,53	0,20
za onesnaževanje okolja zaradi uporabe hlapnih organskih spojin	0,02	0,07	0,08	0,06
DAJATVE NA RABO NARAVNIH VIROV				
Vodna povračila	23,37	21,67	22,95	13,20
TROŠARINE				
Trošarina od energentov in električne energije	801,56	969,23	956,52	472,40
DAVEK NA MOTORNA VOZILA				
Davek od prometa novih motornih vozil	70,09	28,55	40,00	23,63
Davek od prometa rabljenih motornih vozil	1,31	12,75	0,03	0,00
DAJATVE NA PODROČJU PROMETA				
Letna dajatev za uporabo vozil v cestnem prometu	105,09	105,36	105,13	66,78
PRIHODKI OBČINSKIH PRORAČUNOV	41,40	41,30	39,63	19,77
Okoljska dajatev za obremenjevanje vode	29,41	28,55	32,58	16,81
Okoljska dajatev za obremenjevanje okolja zaradi odlaganja odpadkov	11,99	12,75	7,05	2,96

Vir: Proračun RS, v mio evro

3.1. Obdavčitev energentov in električne energije s trošarinami

Trošarine so v splošnem posebni davki, ki se plačujejo od trošarinskih izdelkov, in sicer od alkohola in alkoholnih pijač, tobačnih izdelkov ter energentov in električne energije.²⁰ Trošarina se plačuje od teh izdelkov, ko so proizvedeni v Sloveniji, ali so bili kupljeni v ostalih DČ EU in so preneseni v Slovenijo oziroma se uvozijo iz držav izven EU.²¹

Zakon o trošarinah določa stopnje in/ali zneske trošarin za vsak trošarinski izdelek posebej. Določanje zneska trošarine je zasnovano na principu skupin, in sicer: motorni bencin, plinsko olje, utekočinjeni naftni plin, metan, kerozin, kurilno olje, naravni plin, električna energija, trda goriva in biogoriva. V okviru naštetih skupin (razen biogoriv in trdih goriv) so nadalje določene podskupine, glede na

²⁰ Sistem obdavčevanja energentov s trošarinami v Sloveniji je določen z Zakonom o trošarinah (Uradni list RS, št. 97/10 – uradno prečiščeno besedilo), ki je usklajen z evropskim pravnim redom.

²¹ Trošarine povišujejo cene in tako davčno breme ne nosi zavezanec, temveč se breme prevali v principu na končnega potrošnika. Trošarino plačujejo trošarinski zavezanec (proizvajalci oziroma trgovci na debelo) v trenutku, ko energente sprostijo v porabo (npr. ob oskrbi bencinske črpalke), v kasnejšem prometu je trošarina vključena v ceno kot sestavni del drobnoprodajne cene, na računu ni ločeno navedena in končni potrošnik ne pozna podatka o višini plačane trošarine.

različen namen porabe. Tako sta v primeru goriv opredeljena dva osnovna namena: gorivo za pogon in za ogrevanje, v primeru električne energije pa poslovna in neposlovna uporaba.

Skladno z navedenim sistemom so v Uredbi o določitvi zneska trošarin za energente²² za posamezno skupino oziroma namen predpisani zneski trošarine, ki temeljijo na obdavčitvi, veljavni od 1.4.2010, in spremenjeni v skladu z ekonomsko politiko vlade. Na podlagi 66. člena zakona o trošarinah lahko Vlada Republike Slovenije trošarino za pogonsko gorivo zviša ali zniža, in sicer do 50% zneskov, določenih z zakonom, in tako stopnje in zneske trošarin lahko prilagodi inflaciji in drugim spremembam na trgu. Od 1.3.2007 se trošarina plačuje tudi na električno energijo in znaša trenutno tako za poslovno kot neposlovno rabo 3,05 evro/MWh.

Tabela 2: Zneski trošarin na energente in električno energijo, veljavni na dan 10.10.2011

letalski bencin	421,6100
neosvinčeni bencin	459,5300
plinsko olje, ki se uporablja kot pogonsko sredstvo	369,7900
plinsko olje, ki se uporablja za ogrevanje	93,5100
tekoči naftni plin, ki se uporablja kot pogonsko sredstvo	125,0000
tekoči naftni plin, ki se uporablja za ogrevanje	0,00
metan, ki se uporablja kot pogonsko sredstvo*	134,3700
metan, ki se uporablja za ogrevanje*	0,00
kerozin, ki se uporablja kot pogonsko sredstvo	330,0000
kerozin, ki se uporablja za ogrevanje	21,0000
težko kurilno olje*	15,0200
zemeljski plin kot pogonsko sredstvo**	0,0180
zemeljski plin za ogrevanje**	0,0180
električna energija za poslovne namene***	3,05
električna energija za neposlovne namene***	3,05
premog in koks****	0,2900
biogorivo	0,00

V evro za 1.000 litrov, razen ko označeno drugače:

* za 1000 kilogramov

** za m³

*** na MWh

**** za 1GJ kalorične vrednosti

Način plačevanja ne omogoča določanja selektivnih trošarin za isto vrsto goriva. Le v nekaterih, zakonsko določenih primerih se lahko del trošarine, plačane ob nakupu pogonskega goriva, vrne končnemu uporabniku. Zakon o trošarinah taksativno določa primere, v katerih lahko končni uporabniki zahtevajo vračilo dela trošarine, plačane ob nakupu določenega pogonskega goriva.²³

S 1.7.2009 je z novelo zakona o trošarinah uvedeno razlikovanje med trošarino za plinsko olje glede na uporabo v komercialne ali nekomercialne namene. To je bil eden izmed ukrepov iz svežnja, ki ga je vlada predlagala za ublažitev posledic finančne in gospodarske krize v Sloveniji. Ukrep je imel neposredni učinek na cestno prevoznništvo, tako da je znižal stroške prevoza blaga in potnikov ter posledično krepil konkurenčnost te panoge v evropskem gospodarskem prostoru. Znižana trošarina za komercialni namen mora še vedno dosegati vsaj minimalno trošarino, določeno z direktivo (od 1.1.2010 je to 330 evro/tisoč litrov goriva).

3.2. Davek na motorna vozila

V slovenskem davčnem sistemu je promet s cestnimi motornimi vozili obremenjen z davkom na dodano vrednost (DDV), v določenih primerih pa tudi z davkom na motorna vozila (DMV).

²² Uradni list RS št. 26/10 s spremembami.

²³ V skladu s 54. členom zakona o trošarinah imajo določeni zavezanci pravico do vračila dela trošarine (podrobneje pojasnjeno v poglavju 6.1.)

Eden od ukrepov k vgradnji okoljski elementov v sistem davkov se je v Sloveniji zgodil z zadnjo spremembo in dopolnitvijo Zakona o davku na motorna vozila.²⁴ In sicer se je s 1.3.2010 začela določati davčna stopnja glede na okoljska merila (izpust CO₂, Euro emisijske stopnje in druga onesnaževala, kot so trdni delci – PM10 in žveplovi oksidi - NO_x), prej vezana le na višino prodajne cene vozila. Davčno breme se generalno znižuje za osebna motorna vozila z izpustom CO₂ pod 150 g/km in povečuje za vozila, ki z izpustom presegajo to mejo.

Ukrep je naravnani na cilj zmanjšanja povpraševanja po osebnih motornih vozilih z višjimi izpusti CO₂. Dodatno se določa povečanje davčne stopnje za motorna vozila s pogonskim motorjem emisijske stopnje, manjše od Euro 3 oziroma Euro 4 ter za vozila na dizelski pogon, ki nimajo vgrajenega filtra trdnih delcev. Okoljska naravnaniost zakona se odraža tudi skozi določitev višjih stopenj davka za vozila z dizelskim motorjem, saj imajo taka vozila ob enaki ravni izpusta CO₂ praviloma višje stopnje drugih neželenih izpustov (trdnih delcev in dušikovih oksidov). V obdavčitev se po novem poleg osebnih motornih vozil vključujejo tudi avtodomi, motorna kolesa in kolesa z motorjem, ki prav tako prispevajo del onesnaževanja iz neželenih izpuhov.²⁵

S 1.3.2010 je začel veljati tudi nov sistem možnosti vračila davka v primeru izvoza vozila v tretjo državo oziroma iznosa vozila v drugo DČ EU. Vračilo je mogoče uveljaviti ob predložitvi dokazil o tem, da je vozilo zapustilo ozemlje Republike Slovenije. Znesek vračila se določi na podlagi dejansko plačanega davka in ob upoštevanju pravila, da se ta znesek za vsako začeto leto registracije vozila v Sloveniji zmanjša za 10%. Za motorna vozila, za katera je bil plačan DMV, a se iz Slovenije odpeljejo pred prvo registracijo oziroma so bila le začasno registrirana največ 30 dni, se davek lahko vrne v višini 100%.

Ocenjujemo, da so spremembe davčne zakonodaje tudi vplivale na nakup okolju bolj prijaznih motornih vozil. Skupno število registriranih osebnih motornih vozil se je v letu 2010 povišalo glede na leto 2009, ob tem, da se je znižalo število registriranih osebnih motornih vozil z višjimi izpusti CO₂ in zvišalo število registriranih motornih vozil z nižjimi izpusti CO₂, kar kažejo tudi podatki iz Tabele 3.

Tabela 3: Osebna motorna vozila, prvič registrirana v Sloveniji glede na izpust CO₂ (samo bencinski in dizelski pogon)

Izpust CO ₂ (g/km)	2008		2009		2010		Indeks 2009 / 2008		Indeks 2010 / 2009	
	Bencin	Dizel	Bencin	Dizel	Bencin	Dizel	Bencin	Dizel	Bencin	Dizel
do 110	615	171	407	386	1.006	1.696	66,18	225,73	247,17	439,38
nad 110 do 120	389	2.204	925	3.056	1.194	6.388	237,79	138,66	129,08	209,03
nad 120 do 130	1.672	3.499	1.656	3.621	5.547	3.819	99,04	103,49	334,96	105,47
nad 130 do 150	16.974	11.860	14.998	9.077	19.476	10.467	88,36	76,53	129,86	115,31
nad 150 do 170	12.113	10.947	10.003	10.041	8.827	7.734	82,58	91,72	88,24	77,02
nad 170 do 190	5.788	4.533	3.641	4.213	3.038	3.212	62,91	92,94	83,44	76,24
nad 190 do 210	1.701	2.327	1.271	2.038	807	1.800	74,72	87,58	63,49	88,32
nad 210 do 230	835	1.991	648	1.643	312	837	77,60	82,52	48,15	50,94
nad 230 do 250	301	863	206	781	98	354	68,44	90,50	47,57	45,33
nad 250	512	924	420	533	241	251	82,03	57,68	57,38	47,09
SKUPAJ	40.900	39.319	34.175	35.389	40.546	36.558	83,56	90,00	118,64	103,30
Ni podatka	2.432	5.353	1.366	2.764	145	120	56,17	51,63	10,61	4,34

Vir: Ministrstvo za notranje zadeve

²⁴ Uradni list RS, št. 9/10. Davčne stopnje so določene od 0,5% do 28% za motorna vozila na bencinski oziroma plinski pogon in od 1% do 31% za motorna vozila na dizelski pogon, progresivno glede na izpust CO₂.

²⁵ Po zakonu so motorna vozila v nekaterih primerih lahko oproščena plačila DMV oziroma obstaja možnost vračila davka: vozila za prevoz invalidov, vozila za družine s tremi ali več otroki, intervencijska reševalna vozila, starodobna vozila, športna vozila za uporabo na tekmovališčih, vozila diplomatskih in konzularnih predstavništev v Sloveniji ter vozila mednarodnih organizacij, prenos vozil v primeru statusnega preoblikovanja lastnika vozila.

3.3. Okoljske dajatve

Povzročitelj obremenitve okolja mora kriti vse stroške predpisanih ukrepov za preprečevanje in zmanjšanje onesnaženja ter tveganja za okolje, rabo okolja ter odpravo posledic obremenjevanja okolja, vključno s stroški izvedbe preprečevalnih in sanacijskih ukrepov v primeru okoljske škode.²⁶ Za izvajanje tega načela lahko Vlada RS (določene pa tudi občina) uvede v ZVO (111. člen) oziroma v zakonih o rabi naravnih dobrin določene ekonomske in finančne instrumente.

Med ekonomske instrumente uvrščamo okoljske dajatve, zavarovanje, bančne garancije ali drugo obliko finančnega jamstva za izpolnitev določene zakonsko predpisane obveznosti, kavcije ter trgovanje z emisijskimi pravicami, vključno s skupnimi naložbami za zmanjšanje obremenjevanja okolja. Poleg omenjenega lahko med ekonomske instrumente vključimo tudi plačilo za rabo naravne dobrine in plačilo za pravico rabe naravne dobrine. Med finančne instrumente pa uvrščamo sredstva proračuna in kredite z ugodnejšo obrestno mero, kakor tudi subvencije ali druge oblike dajanja nepovratnih sredstev (vloga Ekološkega sklada, javnega sklada d.o.o.; oz. Eko sklad).

Z namenom zmanjšanja obremenjevanja okolja lahko skladno z določbami 10. člena ZVO Vlada RS predpiše okoljsko dajatev zaradi onesnaževanja ali zaradi vsebnosti okolju škodljivih snovi v surovini, polizdelku ali izdelku. Vladi RS je na podlagi ZVO dana pristojnost, da podrobneje določi vrsto onesnaževanja, za katero mora njen povzročitelj plačati okoljsko dajatev, osnovo za obračunavanje okoljske dajatve, njeno višino (ki se določa letno s sklepom Vlade), način obračunavanja, odmere in plačevanja ter zavezanec za plačevanje okoljske dajatve.

Zavezanec za plačilo okoljske dajatve je oseba, ki povzroča onesnaževanje okolja z emisijami, odpadki ali, ki proizvaja, uporablja ali daje na trg surovine, polizdelke ali izdelke, ki vsebujejo okolju škodljive snovi, kar pomeni, da je lahko zavezanec za plačilo okoljske dajatve vsaka pravna ali fizična oseba. Osnova za obračunavanje okoljske dajatve je vrsta, količina ali lastnost emisije ali odpadka v primeru povzročanja emisij ali odpadkov ali vsebnost okolju škodljivih snovi v primeru proizvodnje, uporabe ali dajanja na trg, surovin, polizdelkov ali izdelkov, ki takšne snovi vsebujejo.

Okoljske dajatve so skladno z določbami ZVO prihodek države ali občine.²⁷

Okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže je uvedena na podlagi Uredbe o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže²⁸. Zavezanec za plačilo je pravna oseba, ki daje embalažo oz. embalirano blago prvič v promet v RS in sicer: embaler, proizvajalec embalaže, pridobitelj embaliranega blaga, pridobitelj embalaže. Enota obremenitve okolja je sorazmerna obremenitvi okolja, ki jo povzroča 1 kg embalaže iz naravnega neobdelanega lesa po njeni uporabi. Za vse vrste embalaže je trenutno veljavno, da je EO/kg enaka 1. V letu 2011 je začelo veljati, da je EO/kg za PVC embalažo enaka 1500, za ostale vrste embalaže, EO/kg ostaja nespremenjena. Cena za enoto bremenitve je 0.0017 evrov. Do vračila okoljske dajatve, vplačane za seštevke enot obremenitve, je upravičena oseba, ki embalažo ali embalirano blago, za katero je bila okoljska dajatev plačana, iznese v drugo DČ EU ali izvozi iz območja EU.

Okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja izrabljenih gum je uvedena na podlagi Uredbe o okoljski dajatvi zaradi onesnaževanja okolja zaradi nastajanja izrabljenih gum.²⁹ Zavezanec je oseba, ki daje gume v promet v RS in je proizvajalec ali pridobitelj gum, ter proizvajalec obnovljivih gum. Enota bremenitve je enaka bremenitvi okolja, ki jo povzroči masa 1 kg gum, ki se uporabljajo za osebna motorna vozila. Cena za enoto bremenitve je 0.1460 evrov v 2009, v letu 2010 je 0,0054 evrov. Do vračila okoljske dajatve, vplačane od seštevka enot obremenitve, je upravičena

²⁶ Tako določa 10. člen ZVO (Uradni list RS št. 41/2004, 17/2006, 20/2006, 39/2006, 70/2008, 108/2009; ZVO), po vsebini pa to predstavlja enega temeljnih načel politike varstva okolja.

²⁷ Zakon o financiranju občin (Uradni list RS št. 123/2006, 101/2007, 57/2008, 36/2011) določa, da je okoljska dajatev za onesnaževanje okolja s komunalno odpadno vodo prihodek občine, kjer je onesnaževanje okolja nastalo.

²⁸ Uradni list RS, št. 32/2006, 65/06, 78/08, 19/10

²⁹ Uradni list RS, št. 32/2006

pravna oseba, ki gume, za katere je bila okoljska dajatev plačana, iznese v drugo DČ EU ali jih izvozi. Do vračila okoljske dajatve, vplačane od seštevka enot obremenitve, je upravičena tudi oseba, ki obnovljene gume, za katere je bila okoljska dajatev plačana, iznese v druge države EU ali izvozi v tretje države.

Okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadnih motornih vozil je uvedena z Uredbo o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja izrabljenih motornih vozil.³⁰ Zavezanec je proizvajalec motornih vozil; oseba, ki zaradi opravljanja svoje dejavnosti pridobi motorna vozila v drugi DČ EU in jih vnese na ozemlje RS; fizična oseba, ki ni s.p., ki uvozi ali pridobi motorno vozilo v drugi DČ EU; uvoznik motornih vozil iz tretjih držav. Osnova za obračun okoljske dajatve je masa motornega vozila, kot je navedena v homologacijskih dokumentih, ki se ji odšteje masa voznika, in sicer 75 kg. Cena za enoto bremenitve je 0.0063 evrov. Do vračila okoljske dajatve je upravičen proizvajalec, proizvajalec, ki je motorna vozila oplemenitil, pridobitelj, uvoznik ali druga pravna in fizična oseba, ki motorna vozila iznese v drugo DČ EU ali jih izvozi.

Okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne električne in elektronske opreme (EE) je uvedena na podlagi Uredbe o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne električne in elektronske opreme.³¹ Zavezanec je pravna oseba, ki daje EE opremo v promet v RS in je proizvajalec ali pridobitelj. Osnova za obračun sta letno nadomestilo zaradi vodenja evidenc zavezancev za plačilo dajatve in enota obremenitve okolja zaradi nastajanja odpadne EE opreme. Cena za enoto bremenitve je 0.0083 evrov. Do vračila okoljske dajatve, vplačane za seštevka enot obremenitve, je upravičena oseba, ki EE opremo, za katero je bila okoljska dajatev plačana, iznese v drugo DČ EU ali jo izvozi.

Okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi onesnaževanja zraka z emisijo ogljikovega dioksida (CO₂) ima pravno podlago v Uredbi o okoljski dajatvi zaradi onesnaževanja zraka z ogljikovim dioksidom.³² Pri zgorevanju organskih snovi je zavezanec upravljavec naprave, ki ima v posesti kurilno napravo, industrijsko peč ali sežigalnico odpadkov. Zavezanec za plačilo okoljske dajatve zaradi zgorevanja goriva je pravna ali fizična oseba, ki rabi gorivo za zgorevanje. Zavezanec za plačilo okoljske dajatve zaradi uporabe fluoriranih (F) toplogrednih plinov je pravna oseba ali fizična oseba, ki uporablja fluorirane toplogredne pline. Enota obremenitve je enaka emisij 1 kg CO₂, tudi v primeru okoljske dajatve zaradi rabe F-plinov. Cena za enoto bremenitve je 0.0125 evrov za CO₂. Okoljska dajatev zaradi zgorevanja goriv se ne plačuje za rabo (11. člen): biomase za ogrevanje; trdnega, tekočega ali plinastega goriva, če se pridobiva iz biomase; živalskega stranskega proizvoda kot goriva; goriva v napravi, za katerega je upravljavec pridobil dovoljenje za oproščenega proizvajalca v skladu s to uredbo; energentov za kemično redukcijo ali rabo v elektrolitskih in metalurških procesih; utekočinjenega naftnega plina iz točke 3.1, metana iz točke 4.1 in kerozina iz točke 6.1. iz tretjega odstavka 54. člena Zakona o trošarinah. Okoljska dajatev zaradi zgorevanja goriva se tudi ne plačuje za gorivo, ki se izvozi iz območja EU ali iznese v druge DČ EU, ne glede na to, ali je proizvedeno v RS, pridobljeno iz drugih DČ EU ali uvoženo iz tretjih držav. Pravico do vračila vplačane okoljske dajatve zaradi zgorevanja goriva ima pravna oseba ali samostojni podjetnik posameznik za gorivo, ki ga iznese v druge DČ EU ali izvozi, če dokaže, da je bila okoljska dajatev zaradi zgorevanja goriva plačana in je bilo gorivo izneseno z območja RS ali izvoženo iz območja EU; zavezanec, ki je upravljavec naprave za sproizvodnjo toplote in električne energije in je nabavil gorivo, za katero je bila okoljska dajatev že plačana; zavezanec, ki je upravljavec naprave, za katero je pridobil dovoljenje za izpuščanje toplogrednih plinov po predpisih o varstvu okolja, pa ni energetske intenzivno podjetje in je nabavil gorivo, za katero je bila okoljska dajatev že plačana; zavezanec, ki je sklenil z ministrstvom pogodbo o zmanjševanju onesnaževanja zraka z emisijo CO₂ in je nabavil gorivo, za katero je bila okoljska dajatev že plačana; zavezanec, ki je sklenil z ministrstvom pogodbo o zmanjševanju onesnaževanja zraka z emisijo CO₂ in je nabavil gorivo, za katero je bila okoljska dajatev plačana. Uporaba F-plinov ne predvideva vračil ali oprostitev.

³⁰ Uradni list RS, št. 87/07, 118/05

³¹ Uradni list RS, št. 32/2006, 65/2006, 78/2008

³² Uradni list RS št. 43/05, 58/05, 20/06, 78/08, 39/10, 13/11

S 10. januarjem 2012 se bo začela obračunavati CO₂ dajatev tudi na pogonska goriva³³, in sicer za motorni bencin v višini 30 evro/1000 litrov, za plinsko olje za pogonski namen pa v višini 32,5 evro/1000 litrov.

Okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi odlaganja odpadkov na odlagališčih je uvedena z Uredbo o okoljski dajatvi za onesnaženje okolja zaradi odlaganja odpadkov na odlagališčih.³⁴ Za okoljsko dajatev za odlaganje odpadkov na odlagališču, ki je infrastruktura, namenjena izvajalcu obvezne občinske javne službe varstva okolja, je zavezanec upravljavec odlagališča. Za okoljsko dajatev za odlaganje odpadkov na odlagališču, ki pa ni infrastruktura, namenjena izvajalcu obvezne občinske javne službe varstva okolja, je zavezanec pravna oseba ali samostojni podjetnik posameznik, ki z odlaganjem odpadkov povzroča obremenjevanje okolja. Osnova za okoljsko dajatev je enota obremenitve okolja, ki je enaka kilogramu odloženih odpadkov na odlagališču. Cena za enoto bremenitve je 0.0022 evrov. Olajšav in vračil pri tej dajatvi ni. Z uveljavitvijo določb Zakona o financiranju občin od 1.1.2009 dalje je okoljska dajatev zaradi odlaganja odpadkov na odlagališčih, ki so infrastruktura, namenjena izvajanju obvezne občinske gospodarske službe varstva okolja, prihodek občin.

Okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda je uvedena z Uredbo o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda.³⁵ Zavezanec plačilo okoljske dajatve za komunalno odpadno vodo je pravna ali fizična oseba, ki je lastnik ali upravnik stavbe, v kateri nastaja odpadna komunalna voda in s tem povzroča obremenjevanje okolja zaradi odvajanja odpadne komunalne vode. Zavezanec za plačilo okoljske dajatve za odvajanje industrijske odpadne vode je pravna ali fizična oseba, ki zaradi izvajanja svoje dejavnosti povzroča onesnaženje okolja zaradi odvajanja odpadne vode, za katerega je v skladu s predpisi, ki urejajo obratovalni monitoring odpadnih vod, določeno izvajanje obratovalnega monitoringa odpadnih voda. Če pri zavezancu za industrijsko odpadno vodo nastaja tudi komunalna odpadna voda, je zavezanec za industrijsko odpadno vodo hkrati tudi zavezanec za plačilo okoljske dajatve za komunalno odpadno vodo. Osnova za obračun okoljske dajatve zaradi komunalne odpadne vode je seštevek enot obremenitve, ki nastanejo v tekočem koledarskem letu, zaradi odvajanja komunalne odpadne vode na celotnem območju, na katerem je predpisano izvajanje gospodarske javne službe odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode. Osnova za obračun okoljske dajatve zaradi industrijske odpadne vode je seštevek enot obremenitve, doseženih v preteklem koledarskem letu z odvajanjem industrijske odpadne vode na vseh izpustih. Cena za enoto bremenitve je 26.4125 evrov na 50 m³. Olajšav oz. vračil ni. Z uveljavitvijo Zakona o financiranju občin od 1.1.2009 je okoljska dajatev za odvajanje komunalne odpadne vode prihodek občin.

Okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi onesnaževanja okolja zaradi uporabe hlapnih organskih spojin je uvedena z Uredbo o okoljski dajatvi zaradi onesnaževanja okolja zaradi uporabe hlapnih organskih spojin.³⁶ Zavezanec je proizvajalec s sedežem v RS, ki daje na trg proizvode z organskimi topili prvič v promet v RS; pridobitelj proizvodov z organskimi topili s sedežem v RS. Enota bremenitve je enaka emisiji 0,1 kg hlapnih organskih spojin, ki jih vsebuje izdelek z organskimi topili. Cena za enoto bremenitve je 0.001 evra. Do vračila okoljske dajatve, vplačane od seštevka enot obremenitve, je upravičena pravna oseba in samostojni podjetnik posameznik, ki proizvode z organskimi topili, za katere je bila okoljska dajatev plačana, iznese v drugo DČ EU ali jih izvozi.

Okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi onesnaževanja okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin je uvedena na podlagi Uredbe o okoljski dajatvi zaradi onesnaževanja okolja zaradi uporabe

³³ Kar je bilo uvedeno s spremembo Uredbe o okoljski dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida, Ur.l. RS, št. 13/11. Od 18.5. do 27.7.2010 je Vlada namreč v skladu s sklepom št. 41003-2/2010 z dne 13.5.2010 postopno, v petih korakih, povečavala dajatve za motorni bencin in za plinsko olje za pogonski namen preko ustreznega dviga trošarin. Upoštevajoč sklep vlade, naj bi navedeno povečanje trošarine veljalo do 1.3.2011. Naknadno pa je vlada zamaknila veljavnost tovrstne ureditve iz 1.3.2011 na 1.10.2011 in nato ponovno premaknila uveljavitev na 10.1.2012. Takrat naj bi obdavčitev s trošarino delno nadomestila uvedba CO₂ dajatve, ki bo v nadaljevanju obremenjevala tudi poslovno rabo goriv.

³⁴ Uradni list RS št. 78/10

³⁵ Uradni list RS št. 104/09, 14/10

³⁶ Uradni list RS št. 122/2007, 16/2009

mazalnih olj in tekočin.³⁷ Zavezanec za plačilo okoljske dajatve je pravna ali fizična oseba, ki rabi mazalna olja. Zavezancu okoljsko dajatev zaračunava oseba, ki daje mazalna olja v promet, in je proizvajalec, pridobitelj, ki zaradi opravljanja svoje dejavnosti pridobi mazalna olja iz druge DČ EU in jih vnese na ozemlje RS ali uvoznik. Osnova za obračunavanje okoljske dajatve je masa mazalnega olja, izražena v kilogramih. Za preračun prostorninskih enot v masne se za vsa mazalna olja po tej uredbi uporablja faktor 0.9. Cena za enoto bremenitve je 0.1586 evro. Do vračila okoljske dajatve je upravičen proizvajalec, pridobitelj, uvoznik ali druga pravna oseba, ki mazalna olja, za katera je bila okoljska dajatev plačana, ali avtomobile, stroje in druge naprave, ki vsebujejo mazalna olja, za katera je bila okoljska dajatev plačana, iznese v drugo DČ EU ali jih izvozi.

3.4 Dajatve na področju prometa

Na področju **cestnega prometa** »Euro vinjetna ureditev«³⁸ določa, da se bodo zaračunavale t.i. pristojbine za zunanje stroške za povzročanje onesnaževanja, hrupa in zastojev.

Letna dajatev za uporabo vozil v cestnem prometu se plačuje enkrat letno za uporabo v Republiki Sloveniji registriranih motornih in priklopnih vozil v cestnem prometu. Pri obračunu višine letne dajatve lahkih tovornih vozil (kategorija vozil N1) in težkih tovornih vozil in avtobusov (kategorije vozil N2 in N3 ter M2 in M3) se upoštevajo emisijske lastnosti motorjev vozil glede na doseganje Euro emisijskih stopenj.³⁹ Pripravlja se sprememba načina obračunavanja letne dajatve tudi za osebna vozila in bivalna vozila, pri katerih se bodo tudi upoštevali okoljski elementi.⁴⁰

Cestna taksa za uporabo avtoceste: osnova je povprečna cestnina/km, ki se znižuje glede na standard motorja Euro (razred). Povprečno prevoženi km se zvišujejo zaradi tega, ker vozila s standardom Euro (predvsem od Euro 3 dalje) opravljajo prevoze v mednarodnem blagovnem cestnem prometu. Preostala vozila opravljajo prevoze v notranjem blagovnem cestnem prometu. Sem uvrščamo predvsem dostavna vozila in vozila na gradbiščih. Po oceni ta vozila opravijo relativno malo število km glede na vozila v mednarodnem blagovnem cestnem prometu. Relativna davčna obremenitev (višina dajatve) se glede na razred zmanjšuje, skupna vrednost davčnega izplena se povečuje, na letnem nivoju v višini 89 mio evro. To velja za slovenske prevoznike. Transзитni promet v veliki večini predstavljajo tuji prevozniki. Uporaba avtocest (AC) je v povprečju vezana (80%) na tuje prevoznike v tranzitu in deloma na slovenske prevoznike. Celotna uporaba AC glede na vsa vozila (brez osebnih; M2 do N3) je zelo težko evidentirana oz. ocenjena (sistem evidence).⁴¹

Na področju **letalstva** je pravni instrument za spodbujanje varovanja okolja določen v okviru Uredbe (ES) 1794/2006 (o določitvi skupne ureditve pristojbin za navigacijske službe zračnega prometa, kot je

³⁷ Uradni list RS št. 53/2005, 19/2010

³⁸ Svet EU je dne 12. septembra 2011 sprejel spremembo direktive EP in Sveta 1999/62/ES o cestnih pristojbinah za uporabo določene infrastrukture za teška tovorna vozila (»Euro vinjetna direktiva«). V direktivi je določena najvišja dovoljena ponderirana povprečna pristojbina kot najvišji dovoljeni strošek onesnaževanja zraka in najvišji dovoljeni strošek obremenitev s hrupom. Tako je določeno, da je razpon pri najvišjem dovoljenem strošku onesnaževanja zraka od 0-16 cent/km in pri obremenitvi s hrupom 0.2-1.1 cent/km. Medtem za vozila z motorjem (razred) Euro 6 in Euro 5 velja predhodno obdobje, v katerem bodo oproščeni zaračunavanja zunanjih stroškov, in sicer za Euro 5 do leta 2014 in Euro 6 do leta 2018. Euro vinjetna direktiva določa maksimalno višino stroškov, ki jih država lahko zaračuna uporabnikom cestne infrastrukture. Še vedno obstaja vprašanje namenskosti uporabe tako zbranih sredstev. Evropska komisija poudarja, da naj bi ta sredstva namenili izključno za vlaganja v prometno infrastrukturo. Republika Slovenija je prenovo direktive o Euro vinjeti v celoti podprla.

³⁹ Navedeno velja že od 1.3.2009. Veljavna zakonodaja: Zakon o letni dajatvi za uporabo vozil v cestnem prometu (ZLDUVCP, Uradni list RS, št. 57/08); Uredba o načinu določanja in višini letne dajatve za uporabo vozil v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 100/08 in 12/10); Pravilnik o potrdilu o poravnani letni dajatvi za uporabo vozila v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 14/09).

⁴⁰ In sicer: pri osebnih in bivalnih vozilih kategorije M1 se bo upoštevala količina emisij CO2 in doseganje Euro emisijskih stopenj; pri bivalnih vozilih kategorije M2 in M3 (izdelanih na osnovi avtobusa) pa se bo upoštevala prostornina motorja in doseganje Euro emisijskih stopenj. Za navedeno spremembo je bila »prečiščena« baza podatkov o vozilih, pripravljen postopek obračunavanja letne dajatve, ki bo upošteval navedene okoljske elemente in pripravljena ustreznna sprememba programske opreme, ki podpira obračunavanje letne dajatve, kar bo omogočilo takojšnje izvajanje. Predlog spremembe uredbe bo dan v medresorsko usklajevanje, ko bo tako odločitev sprejel minister, pristojen za promet.

⁴¹ Tako so tu vključena vozila od M2 do N3 slovenskih prevoznikov, ki naj bi bili zavezanci za dajatev (taksa za uporabo avtoceste). Ko se bo vključilo tuje prevoznike, ki predstavljajo velik delež prevoženih kilometrov po AC (sistem evidentiranja), se naj bi tako zbralo lahko tudi vsaj toliko finančnih sredstev kot pri slovenskih prevoznikih. Pri tem so tovorna vozila v veliki večini v razredu Euro 3, avtobusi nimajo velikega deleža. Hipotetično bi to pomenilo 89 mio evro, skupaj 178 mio evro.

spremenjena z Uredbo Komisije (ES) 1191/2010), vendar ga v Sloveniji trenutno ne uporabljamo. Zakon o letalstvu⁴² opredeljuje namenskost rabe posameznih prihodkov, prav tako pa namenskost opredeljujejo tudi predpisi EU v zvezi z ETS.⁴³

Sprememba uredbe o okoljski dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida⁴⁴ določa oprostitvev plačila okoljske dajatve za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida za kerozin. Dajatve glede goriv na področju letalstva je treba obravnavati tudi v kontekstu sklepov Skupščine Mednarodne organizacije civilnega letalstva (ICAO).⁴⁵

3.5 Dajatve na rabo naravnih virov

Medtem ko ZVO ureja okoljske dajatve za onesnaževanje okolja, pa se okoljske dajatve za rabo naravnih dobrin predpisane skladno z zakoni, ki urejajo rabo naravnih dobrin. Tako so na podlagi Zakona o vodah uvedena vodna povračila (plačilo za količinsko uporabo vode) in plačilo za vodno pravico (pravico za rabo vode).

Vodna povračila ureja Zakon o vodah⁴⁶ oz. Uredba o vodnih povračilih⁴⁷. Zavezanec je imetnik vodne pravice za rabo vode, naplavin ali vodnih zemljišč v lasti države, ki je dolžan plačevati tudi vodno povračilo, sorazmerno obsegu vodne pravice; zavezanec je oseba, ki upravlja objekt ali napravo za odvzem ali izkoriščenje vode; oseba ki je zaradi opravljanja svoje dejavnosti odvzela naplavine; oseba ki zaradi opravljanja dejavnosti uporablja vodna zemljišča; oseba ki opravlja dejavnost: kopališča, naravna zdravilišča, namakanje, proizvodnja pijač, tehnološki nameni, katerih pretežna sestavina je voda. Če naštete osebe nimajo podeljene vodne pravice, je zavezanec za plačilo vodnega povračila imetnik vodne pravice, ali oseba, ki lahko skladno z zakonom, ki ureja vode, vodno pravico pridobi.

Osnova za obračunavanje vodnega povračila je: za rabo vode za oskrbo s pitno vodo: količina iz vodnih virov odvzete vode (izražena v m3); za rabo vode za proizvodnjo pijač in tehnološke namene, potrebe kopališč, naravnih zdravilišč in zasneževanje smučišč: količina iz vodnih virov odvzete vode (izražena v m3); za rabo vode za namakanje kmetijskih zemljišč: količina iz vodnih virov odvzete vode (izražena v m3); za rabo vode za namakanje zemljišč, ki niso kmetijska zemljišča: količina iz vodnih virov odvzete vode (izražena v m3); za tehnološke namene pri hlajenju v termoelektrarnah in jedrskih elektrarnah: količina iz vodnih virov odvzete vode (izražena v m3); za rabo vode, ki se odvzema iz objektov in naprav za javno oskrbo s pitno vodo, za proizvodnjo pijač, tehnološke namene, pri katerih je voda pretežna sestavina proizvoda, potrebe kopališč in naravnih zdravilišč ali namakanje površin: količina iz omrežja za javno oskrbo s pitno vodo odvzete vode (izražena v m3); za proizvodnjo elektrike v hidroelektrarni ali hidroelektrarni do 10 MW: potencialna energija vode, ki je razpoložljiva za proizvodnjo elektrike v skladu s pridobljeno vodno pravico, (izražena v MWh); za pogon vodnega mlina, žage ali podobne naprave: potencialna energija vode, ki je razpoložljiva za mehansko delo v skladu s pridobljeno vodno pravico (izražena v MWh); za pridobivanje toplote: energija, ki je razpoložljiva za odvzem toplote iz vode, (izražena v MWh); za vzrejo salmonidnih vrst rib: razpoložljiva letna količina vode za odvzem iz vodnega vira (izražena v m3); za vzrejo ciprinidnih vrst rib: površina vodnega dobra, namenjenega vzreji rib (izražena v m2); za školjčičišča in gojišča morskih organizmov: površina morskega dobra, namenjena vzreji morskih organizmov (izražena v m2); za izvajanje ribolova v komercialnih ribnikih: površina vodnega dobra, namenjenega komercialnemu ribolovu (izražena v m2); za rabo naplavin: količina odvzetih naplavin, (izražena v

⁴² Uradni list RS št. 81/2010 (UPB4)

⁴³ ZVO letalstvo uvršča v sistem trgovanja z emisijami (v skladu s predpisi EU), Zakon o letalstvu pa določa okoljevarstvene zahteve glede emisij zrakoplovov v območju letališč in predvideva pobiranje pristojbin za odpravo škodljivih posledic za okolje, če hrup in emisije presegajo dovoljene meje. Sprejeta je bila Resolucija o nacionalnem programu razvoja civilnega letalstva Republike Slovenije do leta 2020, Uradni list RS št. 9/10.

⁴⁴ Uradni list RS št. 13/11

⁴⁵ ICAO Dokument 8632 – Politike ICAO o obdavčitvi na področju mednarodnega zračnega prometa, tretja izdaja, 2000 in nadaljnji sklepi Skupščine ICAO v tej zvezi.

⁴⁶ Uradni list RS št. 67/2002, 110/02, 2/04, 41/04, 57/08

⁴⁷ Uradni list RS št. 103/02, 122/07

m³); za rabo vodnih zemljišč za obratovanje pristanišč, sidrišč za plovila in kopališč: površina vodnega zemljišča (izražena v m²).⁴⁸

Plačilo za vodno pravico ureja Zakon o vodah (123. člen določa plačilo za vodno dovoljenje ali koncesijo).⁴⁹ Zavezanec je imetnik vodne pravice. Cena osnove plačila za koncesijo za rabo vode za vzrejo 1 kg avtohtonih morskih rib za leto 2010 znaša 11,38 evro. Višina plačila za koncesijo za 1.000 litrov stekleničene podzemne vode za leto 2010 znaša 1,829 evro. Cena povprečne prodajne vrednosti 1 kWh električne energije kot osnove plačila za koncesijo za rabo vode za proizvodnjo električne energije v hidroelektrarnah do 10 MW nazivne moči za leto 2010 znaša 0,0842 evrov. Cena osnove plačila za koncesijo za rabo vode za vzrejo salmonidnih vrst rib za leto 2010 znaša za 100 kg šarenke 245 evrov. Prodajna vrednost za eno tona školjk za leto 2010 znaša 500 evrov. Cena povprečne prodajne vrednosti 1000 kJ toplote, ki nastane z zgorevanjem ekstra lahkega kurilnega olja (ELKO), za leto 2010 znaša 0,018 evrov. Olajšav, oprostitev oz. vračil ni.

3.6. Druge obveznosti plačil

V skladu s spremembami in dopolnitvami Energetskega zakona in sprejetimi uredbami se od januarja 2009 vsem odjemalcem električne energije obračunavata nova prispevka, ki jih določa Vlada RS in sicer:

- a) prispevek za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo z uporabo domačih virov primarne energije (prispevek DVE),
- b) prispevek za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije v sproizvodnji z visokim izkoristkom in iz obnovljivih virov (prispevek OVE).

Prispevka nadomeščata dodatek k omrežnini za pokrivanje obveznega odkupa električne energije od kvalificiranih proizvajalcev. Višina prispevkov je odvisna od razvrstitve končnega odjemalca glede na moč, napetostno raven, kategorijo odjema in namen porabe električne energije. Prispevka se obračunavata mesečno na enoto obračunske moči in sta prikazana kot posebna postavka na računu za uporabo omrežja.

Prispevek za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo z uporabo domačih virov primarne energije

Na podlagi 15. člena Energetskega zakona se zaradi zagotavljanja zanesljive oskrbe z električno energijo, proizvajalcu, ki ima obvezo uporabljati primarno energijo iz domačih virov, pokrijejo upravičeni stroški, ki nastanejo z izvajanjem te obveznosti.⁵⁰

⁴⁸ Cene za osnove vodnih povračil za rabo vode, naplavin in vodnih zemljišč za leto 2009 so bile: za rabo vode za oskrbo s pitno vodo: 0,0555 evra na m³ odvzete vode; za rabo vode za proizvodnjo pijač in tehnološke namene, potrebe kopališč in naravnih zdravilišč in zasneževanje smučišč: 0,0555 evra na m³ odvzete vode; za rabo vode za namakanje kmetijskih površin: 0,0083 evra na 100 m³ odvzete vode; za rabo vode za namakanje površin, ki niso kmetijska zemljišča: 0,0508 evra na m³ odvzete vode; za tehnološke namene pri hlajenju v termoelektrarnah in jedrskih elektrarnah: 0,38 evra na 100 m³ odvzete vode; za rabo vode, ki se odvzema iz objektov in naprav za javno oskrbo s pitno vodo, za proizvodnjo pijač in tehnološke namene, pri katerih je voda pretežna sestavina proizvoda, potrebe kopališč in naravnih zdravilišč ali namakanje površin: 0,0555 evra na m³ odvzete vode; za proizvodnjo elektrike v hidroelektrarni moči enako ali več kot 10 MW: 1,2519 evra na MWh potencialne energije vode, ki je razpoložljiva za proizvodnjo elektrike v skladu s pridobljeno vodno pravico; za proizvodnjo elektrike v hidroelektrarni moči do 10 MW: 0,1694 evra na MWh potencialne energije vode, ki je razpoložljiva za proizvodnjo elektrike v skladu s pridobljeno vodno pravico; za pogon vodnega mlina, žage ali podobne naprave: 0,1694 evra na MWh potencialne energije vode, ki je razpoložljiva za mehansko delo v skladu s pridobljeno vodno pravico; za pridobivanje toplote: 0,0847 evra na MWh energije, ki je razpoložljiva za odvzem toplote iz vode; za vzrejo salmonidnih vrst rib: 0,0029 evra na 100 m³ letno razpoložljive vode za odvzem iz vodnega vira; za vzrejo ciprinidnih vrst rib: 0,000805 evra na m² površine vodnega dobra, namenjenega vzreji rib; za školjčičišče in gojišče morskih organizmov: 0,00412 evra na m² površine morskega dobra, namenjenega vzreji vodnih organizmov; za izvajanje ribolova v komercialnih ribnikih: 0,00161 evra na m² površine vodnega dobra, namenjenega komercialnemu ribolovu; za rabo naplavin: 1,2281 evra na m³ odvzetega voda in 5,5083 evra na m³ odvzete mivke; za rabo vodnih zemljišč za obratovanje pristanišč za plovila: 0,2086 evra na m² površine vodnega zemljišča; za rabo vodnih zemljišč za obratovanje sidrišč za plovila: 0,0111 evra na m² površine vodnega zemljišča; za rabo vodnih zemljišč za obratovanje kopališč: 0,8346 evra na m² površine vodnega zemljišča. Za leto 2010 cene za osnove vodnih povračil za rabo vode, naplavin in vodnih zemljišč določa sklep Vlade, objavljen v Uradni list RS št. 45/2010.

Če je odmera vodnega povračila manjša od 4 evrov, agencija zavezanca oprosti plačila vodnega povračila.

⁴⁹ V pripravi je predpis o merilih za določitev meril za izračun/določitev plačila za vodno pravico.

⁵⁰ Več o tem v poglavju o subvencijah v energetiki

Z javnim razpisom za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo z uporabo domačih virov primarne energije in na podlagi Uredbe o izvedbi javnega razpisa za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo z uporabo domačih virov primarne energije⁵¹ ter Uredbe o načinu izvajanja gospodarske javne službe organiziranja trga z električno energijo⁵², je bil za izvajanje obveze za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo z uporabo domačih virov primarne energije za leti 2009 in 2010 izbran izvajalec Termoelektrarna Trbovlje. Kot obvezna količina domačega vira primarne energije za proizvodnjo električne energije v energetske bilanci za leto 2009 je bilo določeno 450 tisoč ton rjavega premoga iz Rudnika Trbovlje Hrastnik in 391,5 tisoč ton za leto 2010.

Tabela 4: Podpora za namen zanesljive oskrbe z energijo za obdobje 2009-2010

	2009	2010
Količine (GWh)	423	368
Znesek pomoči * (mio EUR)	8,8	7,3
Višina pomoči (EUR/MWh)	20,75	19,71
Količina domačega premoga (1000 ton)	450	391.5

*Višina upravičenih stroškov pri uporabi domačega premoga; vir: MG.

V skladu z zakonom o postopnem zapiranju Rudnika Trbovlje-Hrastnik in razvojnem prestrukturiranju regije⁵³ se bi moralo v letu 2010 zaključiti s pridobivanjem premoga za energetske namene, junija letos pa je Evropska komisija izdala soglasje k podaljšanju obratovanja do leta 2012. Po tem letu tovrstna dajatev ne bo več potrebna je predlog novega energetskega zakona niti ne omenja.

Prispevek za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije v soproizvodnji z visokim izkoristkom in iz obnovljivih virov (prispevek OVE)

Podporna shema proizvajalcev električne energije iz obnovljivih virov in visoko učinkoviti soproizvodnji toplote in električne energije je prenovljena shema podpor kvalificiranim proizvajalcem električne energije iz obnovljivih virov energije, ki je bila začeta leta 2002. Spremembe so posledica usklajevanja nacionalnega pravnega reda s predpisi EU in težnje za vzpostavitev stimulativnega investicijskega okolja za nove projekte.

Prenovljena podporna shema se izvaja po potrditvi s strani Evropske komisije od 1.11.2009 dalje. Finančna podpora se izvaja kot subvencioniran odkup električne energije, proizvedene iz OVE po naprej zagotovljeni odkupni ceni, ali kot obratovalna podpora za tekoče poslovanje, ki pokrije razliko med proizvodno ceno električne energije iz OVE in njeno tržno ceno. Do podpore je do 15 let upravičena vsaka domača ali tuja pravna oseba, ki zgradi proizvodno napravo na OVE in oddaja električno energijo v omrežje ali jo sama porabi, ne glede na tehnologijo in vir OVE, vendar le dokler je lastna cena proizvodnje električne energije iz OVE od cene električne energije na trgu. Prenovljena shema prinaša nov način določitve in usklajevanja referenčnih stroškov, implicitne tržne cene ter posledično višine podpor; ponuja večjo specifičnost glede na tehnologijo proizvodne enote; dviguje prag zgornje moči upravičenosti naprav (za OVE do 125 MW, za SPTE do 200 MW) ter prinaša hitrejše usklajevanje in prilagajanje razmeram na trgu.⁵⁴

V prehodnem obdobju do konca leta 2011 se za lastnike starejših naprav, ki ne izpolnjujejo pogojev za pridobitev podpore po prenovljenem sistemu in ki so na dan 12.7.2008 imeli sklenjeno pogodbo s sistemskim operaterjem, izvaja izplačevanje podpor po stari shemi kvalificiranih proizvajalcev. V tej shemi je bilo konec leta 2010 uvrščenih 359 elektrarn s skupno nazivno električno močjo 134 MW. Prevladujejo hidroelektrarne, saj je njihov delež po moči približno 60 %, po številu pa kar 87 %.

⁵¹ Uradni list RS, št. 19/09

⁵² Uradni list RS, št. 08/09

⁵³ Uradni list RS, št. 43/2010

⁵⁴ V novi podporni shemi je bilo konec leta 2010 uvrščenih 535 elektrarn s skupno nazivno električno močjo 103 MW, od tega je 386 sončnih fotovoltaičnih elektrarn. Glede na moč so najbolj zastopane naprave za soproizvodnjo elektrike in toplote (SPTE) na fosilna goriva, elektrarne na različne vrste bioplina (vključno z odlagališčnim plinom ter plinom iz čistilnih naprav odpadnih voda) ter hidroelektrarne.

Pomembnejši delež po moči imajo tudi elektrarne na lesno biomaso ter toplotarne za daljinsko ogrevanje.⁵⁵

Sredstva za podpore se zagotavljajo preko prispevka za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije iz OVE, ki ga kot del cene električne energije plačuje vsak končni odjemalec električne energije. Način izračunavanja in obračunavanja prispevka podrobneje ureja Uredba o načinu določanja in obračunavanja prispevka za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije v soproizvodnji z visokim izkoristkom in iz OVE.⁵⁶

Tabela 5: Subvencionirana proizvodnja električne energije iz OVE in v soproizvodnji z visokim izkoristkom; letno v MWh

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Indeks 2010/2009
Hidroelektrarne	363.000	297.633	318.784	331.757	410.391	430.240	483.034	112,3
Elektrarne na lesno biomaso	21.954	20.995	20.720	42.562	168.446	97.944	100.756	102,9
Vetrne elektrarne	0	0	0	0	0	0,218	10	4892,7
Geotermalne elektrarne	0	0	0	0	0	0	0	
Sončne elektrarne	0,768	32	191	426	1.167	2.529	10.305	407,5
Elektrarne na bioplin	500	613	6.298	22.630	44.152	78.276	96.269	123,0
Sosežig lesne biomase	0	0	0	0	8.773	6.403	0	0,0
Elektrarne na komunalne odpadke	26.518	28.582	27.639	28.821	31.226	30.501	27.919	91,5
Skupaj elektrarne OVE	411.974	347.855	373.634	426.197	664.155	645.894	718.293	111,2
Proizvodne naprave SPTE na fosilna goriva	190.391	195.494	272.573	290.693	298.225	288.287	277.215	96,2
Proizvodne naprave SPTE na lesno biomaso	0	0	0	0	0	0	0	
Skupaj elektrarne SPTE	190.391	195.494	272.573	290.693	298.225	288.287	277.215	96,2
Skupaj OVE + SPTE	602.365	543.349	646.207	716.890	962.380	934.181	995.509	106,6

Tabela 6: Izplačana sredstva za podpore (v 1000 EUR)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Indeks 2010/2009
Hidroelektrarne	17.400	14.696	11.109	7.085	6.632	4.690	11.272	240,3
Elektrarne na lesno biomaso	781	682	613	1.421	7.646	5.657	5.812	102,7
Vetrne elektrarne	0	0	0	0	0	0,014	1	7194,8
Geotermalne elektrarne	0	0	0	0	0	0	0	
Sončne elektrarne	0,284	12	68	144	402	885	3.616	408,4
Elektrarne na bioplin	58	71	545	1.837	3.348	5.601	13.560	242,1
Sosežig lesne biomase	0	0	0	0	164	104	0	0,0
Elektrarne na komunalne odpadke	1.246	1.293	622	377	192	44	1.347	3091,3

⁵⁵ Pri izvajanju podporne sheme poleg Ministrstva za gospodarstvo sodelujeta še Javna agencija Republike Slovenije za energijo, ki izdaja deklaracije za proizvodne naprave, odloča o dodelitvi podpore in izvaja izdajanje potrdil o izviru, ter Center za podpore pri podjetju Borzen (organizator trga z električno energijo), ki sklepa pogodbe o zagotavljanju podpore z upravičenci in izplačuje podpore.

⁵⁶ Uradni list RS, št. 02/2009, 49/2010. Na podlagi tretjega odstavka 64s. člena Energetskega zakona je zaradi zagotavljanja podpor Vlada RS z Uredbo o načinu določanja in obračunavanja prispevka za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije v soproizvodnji z visokim izkoristkom in iz OVE podrobneje predpisala način določanja potrebne količine sredstev za podpore. Tako Center za podpore pri Borzenu in Agencija za energijo vsako leto pripravita oceno obsega potrebnih sredstev za naslednje leto. To izvedeta na osnovi podatkov o predvidenih novih naložbah, ocene verjetnosti, da bodo naprave zgrajene in dobile odločbo o podpori ter na podlagi preteklih podatkov za že obstoječe naprave. Ker gre za naprave na obnovljive vire, kjer se lahko obratovalne razmere iz leta v leto spreminjajo (na primer pri hidro energiji za 30%), je zelo težko natančno napovedovati. V letu 2010 je bilo v okviru te podporne sheme zbranih 70,8 mio evro in porabljenih 48,6 mio evro. Za večje odstopanje je bilo poleg naravnih razmer in morda tudi samih gospodarskih razmer še nekaj dodatnih konkretnih razlogov. Načrtovano je bilo, da bo v sistem podpor po novi shemi vstopila večja enota (TE-TOL) za sosežig lesne biomase, kar se ni zgodilo, saj soglasje še vedno ni dodeljeno; pri postavitvi sončnih elektrarn je prišlo do zastoja zaradi zahtev MOP-a po gradbenem dovoljenju, kar se je uredilo šele proti koncu leta s spremembo Uredbe o energetske infrastrukturi; tudi pri bioplinskih proizvodnih napravah je prišlo do upočasnitve gradenj in priklopa novih elektrarn zaradi zahtev MKGP po omejevanju rabe živil v energetske namene in s tem potrebne spremembe podpor.

Skupaj elektrarne OVE	19.485	16.754	12.957	10.865	18.383	16.982	35.608	209,7
Proizvodne naprave SPTE na fosilna goriva	6.975	6.033	5.932	7.965	6.984	5.755	12.981	225,6
Proizvodne naprave SPTE na lesno biomaso	0	0	0	0	0	0	0	
Skupaj elektrarne SPTE	6.975	6.033	5.932	7.965	6.984	5.755	12.981	225,6
Skupaj OVE + SPTE	26.460	22.787	18.889	18.830	25.367	22.737	48.588	213,7

Za leto 2011 je bilo na podlagi ocene obsega potrebnih sredstev za izvajanje programov ocenjeno, da je potrebno s prispevki zbrati 40,4 mio evro, zato je bil v juniju letos prispevek za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije v soproizvodnji z visokim izkoristkom in iz OVE znižan (povprečni mesečni prispevek na kW obračunske moči se je znižal za 44,3%). V novem Energetskem zakonu (osnutek v javni obravnavi) je predvidena vzpostavitev sheme spodbujanja rabe OVE pri daljinski toploti.

Konec leta 2009 je bila sprejeta Uredba o zagotavljanju prihrankov energije pri končnih odjemalcih⁵⁷, na podlagi katere je Vlada skladno s ciljem iz Nacionalnega akcijskega načrta za energetske učinkovitost za obdobje 2008-2016 določila, da morajo dobavitelji vseh energentov pri končnih odjemalcih doseči 1 % prihrankov energije letno. Z uredbo so določene vrste energetskih storitev in ukrepov za izboljšanje energetske učinkovitosti za doseganje prihrankov energije, obseg in obvezne sestavine programov za izboljšanje energetske učinkovitosti ter roki in obseg poročanja o izvajanju programov za izboljšanje energetske učinkovitosti, ki jih morajo pripraviti in izvesti dobavitelji energije. Uredba določa tudi višino prispevka za povečanje učinkovitosti rabe električne energije in dodatka k ceni toplote oziroma k ceni goriv za povečanje energetske učinkovitosti.

V letu 2010 je bilo iz tega naslova zbranih 18,1 mio evro, ki se trenutno zbirajo na posebnem računu Eko sklada. Iz tega naslova je Eko sklad v letu 2010 na treh javnih razpisih dodelil 9,3 mio evro nepovratnih sredstev za ukrepe učinkovite rabe energije (URE) v gospodinjstvih, kar pomeni, da je bilo s tem spodbujenih investicij v višini 50 mio evro. Pri črpanju teh sredstev je prišlo do zamika, saj se je shema šele vzpostavila, problem pa je predstavljala tudi kadrovska podhranjenost Eko sklada. Od julija letos dalje so s spremembo Uredbe o prihrankih iz obveznosti plačila dodatka in prispevka za URE izvzeta podjetja, ki so končni porabniki energije in katerih naprave so vključene v Evropski emisijski trg (ETS58), kljub temu pa se ocenjuje, da se bodo sredstva iz dodatka za URE povečevala, predvsem zaradi povečanja dodatka na rabo plinskega olja za ogrevanje. Konec leta naj bi shemo začeli izvajati tudi sami veliki zavezanci, kar pomeni več ukrepov URE v industriji.

Kljub že vzpostavljenima shemama podpor za električno energijo iz OVE in visoko učinkovite soproizvodnje toplote in električne energije (SPTE) in sheme zagotavljanja prihrankov energije, na podlagi katerih se zbirajo sredstva, pa bodo zelo zahtevne obveznosti, ki jih imamo na področju energetskih ciljev (doseganje 25% deleža OVE in 20% prihranka energije) terjale dodatna finančna sredstva.

Namreč osnutek NEP, s katerim so dosežene obveznosti glede OVE in URE do leta 2020, kaže, da je dve tretjini finančnih sredstev potrebnih za njegovo izvajanje že zagotovljenih s shemama URE in OVE ter evropskimi sredstvi in 9% s proračunskimi sredstvi. Od vseh potrebnih sredstev za izvajanje NEP v obdobju 2010-2030 tako manjka še približno 1 mrd evro oz. približno 50 mio evro letno. Pri tem je treba upoštevati, da se potrebne spodbude po letu 2020 zmanjšujejo.

V letu 2013 se lahko pričakujejo javnofinančni prilivi iz dražb emisijskih pravic na ravni približno 100 mio evro; možno in smiselno bi bilo, da bi se del teh sredstev namenil za izvajanje NEP, kar je tudi skladno z Direktivo ETS (emisijskega trgovanja), v kateri je določeno, da se vsaj 50 % teh sredstev nameni za politiko zniževanja emisij toplogrednih plinov.

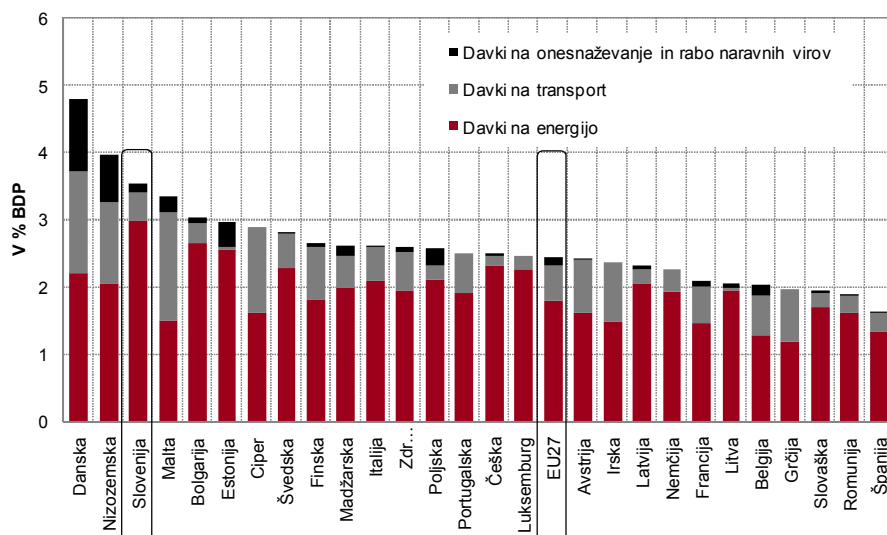
⁵⁷ Uradni list RS št. 114/09

⁵⁸ Podrobneje opredeljen v nadaljevanju v 5. poglavju poročila.

4. MEDNARODNA PRIMERJAVA

Slovenija ima relativno visoke *prihodke iz okoljskih davkov*, zlasti kot posledica višjih prihodkov iz davkov na energijo. V letu 2009 so prihodki od davkov na obremenjevanje okolja v Sloveniji predstavljali 3,6% BDP, v povprečju EU pa 2,4%⁵⁹, pri čemer v večini držav največji delež okoljskih davkov predstavljajo davki na energijo. Slovenija je imela v letu 2009⁶⁰ med vsemi DČ EU najvišji delež prihodkov iz naslova obdavčitve energije, merjeno v razmerju do BDP (v letu 2008 je bila druga, za Bolgarijo).

Slika 1: Prihodki iz okoljskih davkov, 2009

Vir: Eurostat Portal Page – Environment and Energy, 2011

Opomba: * Ocena UMAR

Delež prihodkov iz okoljskih davkov v BDP ne odraža nujno dejanske slike okoljske politike ali višine davčnih stopenj, ampak tudi strukturo gospodarstva in (ne)učinkovitost rabe virov. Tako je lahko visok delež prihodkov iz davkov na energijo odraz večje rabe energije na enoto ustvarjenega BDP, kar npr. vpliva na visoke prihodke iz tega naslova zlasti pri nekaterih novih DČ (npr. Bolgarija), do neke mere pa to velja tudi za Slovenijo.⁶¹

Kazalnik, ki to pomanjkljivost odpravlja, je *implicitna davčna stopnja na rabo energije*. Ta je v letu 2009 v Sloveniji znašala 163,2 evro/TOE⁶², kar je okoli povprečja držav EU (161,5 evro/TOE). V Sloveniji veliko večino davkov na energijo (95%) predstavljajo trošarine na pogonska goriva, ki zasledujejo tudi druge cilje (inflacija, javno finančni prihodki), kar pa lahko vpliva na manjšo učinkovitost tega davka kot instrumenta okoljske politike. Relativno nizke trošarine v letih visoke gospodarske aktivnosti so bile v precejšnji meri posledica blaženja vpliva naraščajočih cen nafte na inflacijo. V letu 2009 so se ob nižji povprečni ceni nafte na svetovnih trgih in ob povečanju potreb po javnofinančnih prihodkih trošarine na pogonska goriva močno povišale, posledično pa tudi implicitna davčna stopnja na rabo energije (iz 121,4 evro/TOE na 163,2 evro/TOE). Prilaganje trošarin je kljub

⁵⁹ Po podatkih OECD so okoljski davki v Sloveniji letu 2008 predstavljali 2,65% BDP (po podatkih EUROSTAT 3,0%), pri čemer je potrebno opozoriti, da se trenutno nabor okoljskih davkov za Slovenijo pri tej instituciji še dopolnjuje, zato se v nadaljevanju osredotočamo na okoljske davke na podlagi podatkov Eurostata.

⁶⁰ EUROSTAT/Evropska komisija (TAXUD): Trendi obdavčenja v EU 2011, str. 146-147. Davki na energijo v skladu z EUROSTAT metodologijo zajemajo tako davke na transport kot na uporabo energentov za nepremične (mirujoče) naprave (ki zajemajo rabo za nepremične poslovne naprave in za namen ogrevanja). Dosegljivo na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2011/report_2011_en.pdf

⁶¹ V letu 2008 je bila energetska intenzivnost slovenskega gospodarstva (merjeno v standardih kupne moči) za dobrih 16 % višja kot v povprečju EU. V Sloveniji ima visok prispevek k energetski intenzivnosti predvsem raba goriv v cestnem prometu (višji le v Luksemburgu). Glej tudi indikator Energetska intenzivnost v Poročilu o razvoju 2011.

⁶² Tisoč ton naftnih ekvivalentov (ang. Thousands tons of oil equivalent).

nižji količinski prodaji goriva privedlo do povišanja prihodkov iz naslova trošarin, in sicer za dobrih 20%. To je več kot nadomestilo znižanje prilivov večine ostalih okoljskih davkov, kar je ob hkratnem znižanju BDP po naši oceni privedlo do povišanja deleža okoljskih davkov na približno 3,6% BDP.

Po zadnjih podatkih Evropske komisije za leto 2011 ima višjo obdavčitev pogonskih goriv večina DČ (vključno s sosednjimi EU državami). Poleg tega pri obdavčitvi energentov ostajajo nekatere razlike, ki z okoljskega vidika niso optimalne. Tako je npr. pri plinskem olju za pogonski namen obdavčitev s trošarino po zadnjih podatkih za skoraj 20% nižja od obdavčitve bencina. Ob upoštevanju možnosti vračila plačane trošarine na plinsko olje za pogon za komercialne namene, pa je ta razlika v Sloveniji še precej višja⁶³. Tovrstna davčna diferenciacija tudi ni optimalna z vidika vključevanja negativnih eksternalij, zlasti če upoštevamo, da raba dizelskega goriva povzroča večje izpuste NOx in delcev PM, ki vplivajo na kakovost zraka in zdravje ljudi. Poleg nižjih trošarin na pogonska goriva je nekoliko nižja kot v večini DČ tudi obdavčitev električne energije⁶⁴ pri gospodinjskih (merjeno v standardih kupne moči) in industrijskih odjemalcih. Še bolj izrazite kot v EU pa so razlike v ceni med najmanjšimi in največjimi gospodinjskimi odjemalci, saj slednji na kWh plačujejo enkrat nižjo ceno, kar lahko vpliva na manj učinkovito rabo energije.

Tabela 6: Implicitna davčna stopnja na rabo energije¹, v evro/TOE

Država/Leto	2000	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	171.1	163.9	162.7	163.7	155.4	161.5
Avstrija	141.6	145.9	142.5	148.2	148.7	149.7
Belgija	92.4	106.9	103	112	96.4	103.3
Bolgarija	40.6	51.9	50.4	66.2	71.7	72
Ciper	43.1	129.4	126.7	123.1	110.4	113.8
Češka	55.2	93	98.9	108.1	126.9	125.1
Danska	301	290.2	278.8	272.2	267.1	285.6
Estonija	31.6	63.8	67.4	69.2	72.4	89.9
Finska	108.7	110.6	104.4	101.8	111.8	118.4
Francija	174.2	163.8	163.5	161	153.2	158.3
Grčija	117.3	100.4	96.5	102.3	99.5	105.8
Irska	140.7	154	150.1	163.8	152	176.5
Italija	245.8	201.7	202.7	196.8	187.2	207.8
Latvija	48.2	54.8	52.6	49.9	48.9	51.9
Litva	57.9	78.4	74.5	77.5	78.5	94.9
Luksemburg	164.4	174	161.8	161.2	166	166.2
Madžarska	79.7	85	82.8	93.5	92.8	n.p.
Malta	180.8	128.5	138.6	189.1	146.9	170.3
Nemčija	192.7	202.2	198.1	198.5	190.7	202.8
Nizozemska	153.4	182.1	192.7	183.8	193	201.7
Poljska	59	84.5	87.6	97.6	105.3	83.8
Portugalska	111.8	149.2	148.3	150.4	143.8	n.p.
Romunija	58.2	24.7	26.2	32.2	25.2	26.6
Slovaška	42.4	64.7	67.2	76.5	84.2	80.3
Slovenija	118.6	114.6	113.6	123.8	121.4	163.2
Slovaška	42.4	64.7	67.2	76.5	84.2	80.3
Slovenija	118.6	114.6	113.6	123.8	121.4	163.2
Španija	137.9	119.3	119.9	117.6	114.7	122.7
Švedska	179.7	196.8	199.2	196.5	188.6	178.6
Zdr. kraljestvo	245.8	211.5	208.5	216.7	178.7	177.4

Vir: Eurostat Portal Page – Sustainable Development Indicators, 2011

Opomba:¹ Prihodki iz obdavčitve energije (deflacinirani) glede na porabljeno končno energijo; np – ni podatka.

⁶³ Cilj okoljskih davkov je sprememba potrošnih in proizvodnih vzorcev in posledično zmanjšanje davčne osnove, kar je precej drugače od ciljev večine ostalih davkov, kjer se obdavčujejo zlasti proizvodi z nižjo elastičnostjo povpraševanja. Po ocenah UMAR je relativna elastičnost povpraševanja (upošteva razliko v ceni med gorivom v Sloveniji in sosednjimi državami) pri plinskem olju za pogon višja kot pri bencinu, kar pomeni, da je z javnofinančnega vidika (ne pa tudi okoljskega) smiselna višja obdavčitev bencina.

⁶⁴ Po podatkih EUROSTAT.

V Sloveniji je bil v letu 2008 delež prihodkov iz davkov na transport v BDP, kljub precej nadpovprečnemu obsegu prometa⁶⁵, ki se med drugim kaže z razsežnostjo avtoprevozniške dejavnosti in številom osebnih vozil na prebivalca⁶⁶, nižji kot v povprečju EU (Slovenija: 0,4 % BDP⁶⁷; EU 0,5 % BDP). Po strukturnem deležu davkov na transport v celotnih okoljskih davkih pa za evropskim povprečjem Slovenija zaostaja za več kot 10 odstotnih točk. V letu 2009 so več kot 70 % prihodkov iz teh davkov⁶⁸ predstavljale pristojbine za registracijo vozil (v večji meri fizičnih oseb), okoli 28 % pa prihodki iz davka od novih motornih vozil. Od marca 2010 je ta davčna stopnja v Sloveniji vezana na izpuste CO₂⁶⁹ z namenom spodbujanja nakupa vozil z manjšimi vplivi na okolje.

Davki na onesnaževanje in rabo virov v Sloveniji, tako kot tudi v večini EU držav, predstavljajo relativno nizke deleže prihodkov v BDP (Slovenija: 0,15 % BDP; EU: 0,10 % BDP). Med te davke se v Sloveniji (podobno kot v drugih EU državah) prištevajo vodna povračila, dajatve na obremenjevanje okolja zaradi odlaganja odpadkov, odpadno embalažo, obremenjevanje vode, izrabljene gume, uporabo F plinov, hlapne organske spojine, odpadno električno in elektronsko opremo gospodinjstev in okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda. Po višini prihodkov iz davkov na onesnaževanje in rabo naravnih virov močno izstopa Danska, tako zaradi višjih prihodkov dajatev, ki jih imamo tudi v Sloveniji, kot tudi zaradi širšega nabora davkov.⁷⁰

5. PRIČAKOVAN RAZVOJ ZELENIH DAVKOV V EU IN OECD

5.1. Direktiva Sveta o obdavčitvi energentov in električne energije (ETD)

Evropska komisija (EK) je v aprilu 2011 predložila predlog sprememb ETD. V Sporočilu, objavljenim skupaj s predlogom sprememb ETD, EK pojasnjuje, da veljavna ETD ni trajnostno usmerjena in vsebuje napačne vzpodbude oz. neučinkovito rabo energije oziroma vodi k izkrivljanju na notranjem trgu, ker sedanje minimalne stopnje, ki temeljijo na količini porabljenih energentov, ne odražajo energijske vsebnosti ali emisij CO₂ energentov (npr. spodbujajo uporabo premoga za ogrevanje - nižje davčne stopnje, če upoštevamo emisije CO₂ premoga in njegovo energijsko vsebnost, izraženo v GJ). Sedanje minimalne stopnje so poleg tega diskriminacijske do obnovljivih virov energije, ki se načeloma obdavčujejo po enaki stopnji kot konvencionalna goriva, ki jih nadomeščajo, čeprav je njihova energijska vsebnost nižja. Poleg tega trenutna najmanjša stopnja ne ustvarja enakih pogojev za evropska podjetja, saj so v praksi nekateri gospodarski subjekti v prednosti glede na uporabljen vir energije.

Z vidika energetske politike veljavna ETD ne predvideva spodbud za uporabo alternativnih virov energije ali za varčevanje z energijo s strani potrošnikov. Neusklajenost med ETD in EU sistemom trgovanja z emisijami (ETS) lahko povzroči dvojno obremenitev ali pa možnost izoginitve odgovornosti za emisije. Z vidika enotnega trga DČ EU trenutno morda ne obdavčujejo emisij CO₂ po takšni stopnji, kot bi to želele, ker bi to lahko njihova podjetja postavilo v neugoden položaj ali

⁶⁵ V Sloveniji je v letu 2008 prometna panoga (transport) prispevala 29% (2009: 28%) k vsem emisijam toplogrednih plinov (EU: 11%). Obseg cestnega blagovnega prometa se je močno povečal predvsem s širitvijo EU v letu 2004. Kljub temu, da je v letu gospodarske krize, 2009, prišlo do opaznega znižanja cestnega blagovnega prometa je bil obseg prometa, ki so ga opravili slovenski avtoprevozniki za več kot enkrat višji kot v letu 2003, tj. pred vstopom Slovenije v EU. V Sloveniji registrirani avtoprevozniki so v letu 2009 prevozili že za več kot dvakrat toliko tonskih kilometrov na prebivalca kot v povprečju EU (več le avtoprevozniki s sedežem v Luksemburgu). Skladno s tem se je v zadnjih letih močno povečal delež prevoza blaga po cestah, in sicer na 84% vsega prevoženega blaga (EU: 79%). Prav tako so neugodni trendi prisotni tudi na področju potniškega kopenskega prometa, kjer se je do leta 2009 delež prevozov z osebnimi avtomobili povečal na 86,5% (EU, 2008: 83,8%). Po eni strani na strukturo in obseg prometa in prometnih sredstev vplivajo variabilni stroški prevoza (npr. gorivo, vinjete idr.), po drugi strani pa stroški lastnine prevoznih sredstev, na katere vplivajo tudi davki na promet. Podrobnejša analiza gibanj na področju prometa je predstavljena v Poročilu o razvoju 2011.

⁶⁶ Po podatkih Eurostata je bilo v letu 2009 v Sloveniji 521 osebnih avtomobilov/1000 prebivalcev, v EU pa 473. Več osebnih vozil na 1000 prebivalcev kot v Sloveniji imajo v Luksemburgu, Italiji, na Cipru, Malti in v Avstriji.

⁶⁷ V letu 2009 so se po naših ocenah, predvsem zaradi upada prihodkov od davka na nova motorna vozila, znižali na 0,4% BDP.

⁶⁸ Sredstva od prodaje vinjet niso davčni prihodek.

⁶⁹ Uradni list RS, št. 9/2010.

⁷⁰ Danska npr. obdavčuje tudi vrečke, pesticide, surovine ter vrsto drugih, z vidika javnofinančnih prihodkov manj pomembnih kategorij.

spodbudilo potrošnike h kupovanju goriva v DČ EU z nižjim davkom, kar bi povzročilo izgube prihodkov.

Reviziji ETD se pristopa, ker DČ EU sedaj pripravljajo svoje politične strategije za izhod iz gospodarske in finančne krize ter razmišljajo o strukturnih reformah svojih fiskalnih politik in davčnih sistemov in bo revizija ETD zagotavljala istočasno izpolnjevanje okoljskih in gospodarskih ciljev. Ustrezno obdavčevanje lahko vpliva na boljši izkoristek virov ter okolju prijaznejše in bolj konkurenčno gospodarstvo EU. Z vidika notranjega trga pa je pomembno, da se zdaj vzpostavi skupni okvir za obdavčevanje CO₂. DČ EU začenjajo uvajati lastne davke na CO₂, pri čemer se lahko njihovi pristopi razlikujejo. Različne nacionalne politike lahko povzročajo težave za podjetja, ki delujejo v različnih DČ EU, ter izkrivljajo konkurenco znotraj EU.

Predlog sprememb ETD poenostavlja obstoječe davke na energijo ter uvaja okvirna pravila za obdavčevanje CO₂ znotraj enotnega trga, da lahko davki na CO₂ učinkovito dopolnijo EU ETS. Minimalna stopnja obdavčitve energentov je razdeljena na dva dela:

- Obdavčitev CO₂ na podlagi emisij CO₂ energenta na stopnji 20 evro na tona CO₂, ob nični obdavčitvi za vsa biogoriva, ki so usklajena s trajnostnimi merili iz člena 17 Direktive 2009/28/ES. Uvedba obdavčitve CO₂ bo direktivo o obdavčitvi energije prav tako boljše uskladila z EU ETS (obdavčeni bodo vsi emisijski viri, ki niso vključeni v EU ETS, tisti, ki so zdaj že obdavčeni, ter vsi manjši objekti, ki niso vključeni v EU ETS, četudi uporabljajo energijo za druge namene, kot je ogrevanje. Hkrati bodo emisijski viri, vključeni v EU ETS izvzeti iz obdavčitve CO₂, ne glede na dejansko področje uporabe EU ETS);
- Splošna obdavčitev porabe energije na podlagi energijske vsebnosti, merjene v GJ, ne glede na energent, kar je spodbuda za varčevanje z energijo in samodejno nagrajevanje energetske učinkovite porabe. Za pogonska goriva je minimalna stopnja davka določena na 9,6 evro na GJ (ustrezno trenutni minimalni stopnji, ki se uporablja za bencin brez ustreznega dela minimuma, ki zadeva CO₂). Za goriva za ogrevanje se sedanja najnižja stopnja za električno energijo 0,15 evro na GJ (kar ustreza približno 0,5 evro na MWh) uporablja za vse energente, ki se uporabljajo za ogrevanje, pri čemer se upošteva energijska vsebnost zadevnega energenta. Področje uporabe obdavčevanja energije po predlogu ostaja nespremenjeno in zajema uporabo goriv za ogrevanje in pogon ter porabo električne energije v podobnih situacijah.

Slovenija zastopa stališče, da »pozdravlja predlog celovite spremembe, saj predstavlja pomemben instrument k doseganju že zastavljenih ciljev na področju blaženja podnebnih sprememb, je v skladu z izhodišči strategije prehoda na nizkoogljično družbo in bi lahko pomenila podlago za koordiniranje zelene javno finančne reforme«. Izrazili smo pomisleke predvsem glede posledic zvišanja cen zemeljskega plina, katerega uporabo želimo spodbujati; skrbi nas večja davčna obremenitev manjših naprav za sproizvodnjo toplote in elektrike in za daljinsko toploto, ki niso vključene v shemo trgovanja (ETS); skrbi nas izvajanje, pobiranje trošarin na podlagi energijske vrednosti energentov; preučujemo potrebo prehodnih obdobj in zlasti vpliv na javne finance, gospodarstvo, kmetijstvo in gospodinjstva. Pri slednjih se nam zdi predvsem pomembna učinkovita raba energije, ki jo je potrebno spodbujati, da se znižajo stroški prebivalstvu.

5.2. EU sistem trgovanja z emisijami (EU ETS)⁷¹

EU sistem trgovanja z emisijskimi kuponi ali s pravicami do emisije toplogrednih plinov (EU ETS) predstavlja mehanizem zmanjševanja emisij toplogrednih plinov v zakonodaji določenih nepremičnih

---

⁷¹ Smiselno povzeto po Vendramin M., EOL, Embalaža, okolje, logistika, Fit media d.o.o., št. 59, maj 2011, str. 22-25.

naprav in je ključni steber politike EU v boju proti podnebnim spremembam.⁷² S ciljem omejiti podnebne spremembe in povečati energetska varnost ob hkratnem povečanju konkurenčnosti EU je bil marca 2007 sprejet celovit pristop EU do podnebne in energetske politike: prehod EU v visoko energetska učinkovito in nizkoogljično gospodarstvo.⁷³

Sprejeti so bili t.i. »cilji 20/20/20« do leta 2020⁷⁴:

- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov (v nadaljevanju emisije ali izpusti) za vsaj 20% do leta 2020 glede na leto 1990. Če bodo primerljive cilje sprejele tudi druge razvite države, države v razvoju pa prispevale svoj pravičen delež, pa je EU pripravljena svoj cilj zvišati na 30%;
- povečanje deleža obnovljivih virov v končni rabi energije do leta 2020 na 20%;
- zmanjšanje rabe končne energije za 20% do leta 2020 glede na pričakovano raven, skozi izboljšanje energetske učinkovitosti.

Cilj zmanjšanja izpustov se deli na zavezanca, ki so vključeni v EU ETS, in na cilje DČ EU za sektorje izven EU ETS. Za EU ETS sektor je cilj za vse DČ EU skupen, in sicer zmanjšanje izpustov za 21% do leta 2020 glede na leto 2005.⁷⁵ Za sektorje izven EU ETS pa je cilj za posamezne DČ EU določen glede na stopnjo njihovega razvoja. Tako Sloveniji do leta 2020 dovoljuje zvišanje izpustov za 4% glede na leto 2005.

Ne glede na prerazporeditev obveznosti zmanjševanja izpustov med državami po razvitosti, so ocenjeni stroški doseganja ciljev v državah z nizkim BDP na prebivalca še vedno previsoki. Zato je v zakonodajo vgrajen še en instrument pravičnosti pri delitvi naporov med državami, in sicer se 10% vseh emisijskih pravic v ETS porazdeli med DČ EU, katerih BDP na prebivalca je nižji od povprečja v EU. Na tej podlagi tudi Sloveniji pripadajo dodatne emisijske pravice, tako da je izhodiščna vsota pravic enaka 108% njenih priznanih emisijskih dovoljenj v letu 2005.

Na podlagi priporočil Medvladnega foruma za podnebne spremembe je Državni zbor Republike Slovenije (novembra 2009) sprejel Deklaracijo o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike do podnebnih sprememb⁷⁶, s katero je zavzel stališče, da bi morale razvite države znižati izpuste za 40% do leta 2020 in za vsaj 80% do leta 2050.

Evropska komisija je marca 2011 predstavila Evropski kašipot do nizkoogljičnega gospodarstva do leta 2050, v katerem predstavlja stroškovno učinkovite poti za doseg cilja EU zmanjšanja emisij toplogrednih plinov za 80 do 95 % do leta 2050 glede na leto 1990. V načrtu, pripravljenem na podlagi

⁷² Leta 2000 je bil sprejet Evropski program o podnebnih spremembah (European Climate Change Programme, ECCP), ki je pripeljal do sprejetja novih politik in ukrepov, vključno z EU ETS.

⁷³ Evropski svet se je oktobra 2009 na podlagi stališča Medvladnega foruma za podnebne spremembe (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC), ki je v svojem poročilu (2007) pokazal, da bi morale razvite države znižati izpuste za 25 do 40 % do leta 2020 in za 80 do 95 % do leta 2050, zavezal k znižanju izpustov EU za 80 do 95 % do leta 2050 in hkrati omenil, da bi bilo potrebno emisije toplogrednih plinov do sredine stoletja znižati na okoli 2 tona na prebivalca.

V pogodbah EU je bilo z Lizbonsko pogodbo, ki je stopila v veljavo decembra 2009, prvič zapisano, da je boj proti podnebnim spremembam eden od ciljev okoljske politike EU (člen 191 Pogodbe o delovanju Evropske unije). Da podnebne spremembe predstavljajo pomembno politično vprašanje, je Evropska komisija potrdila tudi z ustanovitvijo ločenega generalnega direktorata za podnebne spremembe (februar 2010).

⁷⁴ Omenjene cilje je sprejel Evropski svet marca 2008. Za implementacijo teh ciljev je bil s strani Evropskega parlamenta in Sveta decembra 2008 sprejet t.i. »podnebno-energetski paket« (stopil v veljavo junija 2009), ki ga sestavljajo:

Direktiva 2009/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o spremembi Direktive 2003/87/ES z namenom izboljšanja in razširitve sistema Skupnosti za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov, ki določa revizijo in okrepitev EU ETS;

Odločba (št. 406/2009/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o prizadevanju držav članic za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, da do leta 2020 izpolnijo zavezo Skupnosti za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, UL EU, L 140, 05/06/2009 str. 0136-0148) o delitvi naporov, ki pokriva emisije iz sektorjev, ki jih EU ETS ne zajema;

Direktiva 2009/28/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov;

Direktiva 2009/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o geološkem shranjevanju ogljikovega dioksida, ki določa pravni okvir za promocijo razvoja in varne rabe tehnologije zajemanja in shranjevanja ogljikovega dioksida.

⁷⁵ Ta cilj v zakonodaji eksplicitno ni določen; v okviru ocene vplivov direktive 2009/29/ES o shemi trgovanja je bilo ugotovljeno, da bi lahko sektorji, ki so vključeni v trgovanje z emisijskimi kuponi, prispevali omenjen delež k zmanjšanju toplogrednih plinov vseh DČ EU.

⁷⁶ Uradni list RS, št. 95/2009.

ekonomskega modeliranja, scenarijev in analize stroškovne učinkovitosti, so opisane smernice za sektorske politike, nacionalne strategije ter dolgoročne naložbe.

EU ETS je prvi in največji mednarodni sistem za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov. Zajema emisije CO₂ iz naprav, kot so elektrarne, kurilne naprave, rafinerije nafte, proizvodnje železa in jekla, cementa, stekla, apna, opeke, keramike, celuloze, papirja in kartona. Teh naprav je približno 11.000, v 30-ih državah (27 DČ EU ter Islandijo, Liechtenstein in Norveška) in izpuščajo skoraj polovico emisij CO₂ EU oz. 40% skupnih emisij toplogrednih plinov EU. V letu 2012 se bo v sistem vključilo še letalstvo.⁷⁷

EU ETS deluje na principu »cap and trade«. To pomeni, da je določen »cap« oziroma je določena največja količina toplogrednih plinov, ki jih lahko izpuščajo tovarne, elektrarne in druge naprave v sistemu. V okviru te zgornje meje, podjetja prejmejo pravice do emisij, ki jih lahko prodajo ali jih kupijo, če jih potrebujejo. Omejena količina pravic zagotavlja, da imajo te vrednost, trgovanje pa, da se doseže optimalna razporeditev stroškov znižanja izpustov.

V prvi in drugi fazi trgovanja v okviru ETS (2005–2012) so bila emisijski kuponi razdeljeni v večini DČ EU brezplačno, le nekaj DČ je na dražbah prodalo manj kot 5% emisijskih kuponov. Od leta 2013 bodo v sistema trgovanja s pravicami do emisij toplogrednih plinov vključeni novi sektorji in toplogredni plini.⁷⁸

Osnovna sprememba v sistemu je prehod od razdelitve brezplačnih pravic do emisije toplogrednih plinov na sistem prodaje teh pravic na dražbah. Prehod bo v nekaterih sektorjih postopen (za industrijo in v okviru energetskega sektorja za ogrevanje). V teh sektorjih bodo pravice dodeljene brezplačno na podlagi skupnih harmoniziranih meril oz. »benchmarkov« (količina izpustov toplogrednih plinov na podlagi učinkovitosti naprave), ki so jih sprejele DČ EU. Naprave, ki izpolnjujejo merila (in s tem sodijo med 10 % najbolj učinkovitih naprav v EU), bodo tako vse pravice prejeli brezplačno. Naprave, ki ne izpolnjujejo merila, bodo imele primanjkljaj pravic, kar bodo lahko rešile bodisi z znižanjem emisij (npr. z investicijo v učinkovitejšo napravo), bodisi z nakupom dodatnih pravic. Z »benchmark« metodo so tako oblikovani ustrezni signali za prehod v nizkoogljično družbo.

Osnovne spremembe pravil EU ETS, ki začnejo veljati z letom 2013, so:

1. Enotna omejitev emisij in razdelitvena pravila: s prenovljeno direktivo se bo omejitev emisij določala na ravni EU in ne preko razdelitvenih načrtov posameznih DČ EU. To pomeni, da se bodo ista pravila, ki so oblikovana na ravni EU, uporabljala v vseh DČ EU. To je ena od pomembnih strukturnih izboljšanj veljavne sheme, ki bo prispevala k večji transparentnosti sistema.⁷⁹
2. Razdelitev emisijskih pravic za energetske sektor: Energetski sektor v večini držav bo od leta 2013 naprej vse emisijske kupone pridobil z nakupi na dražbah.⁸⁰ Izjema oz. prehodno obdobje je možno za nekatere nove države članice (Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska in Romunija), kjer bo energetski sektor v letu 2013 z dražbami pridobil le 30 % emisijskih pravic, ta delež pa se bo postopoma dvigoval do 100% nakupov na dražbah v letu 2020. Obrati, ki bodo uveljavljali koristi do brezplačne dodelitve na podlagi te izjeme, morajo

⁷⁷ Evropska komisija je v letošnjem letu začela z javno razpravo o primernosti vključitve emisij iz ladijskega prometa v shemo trgovanja s pravicami do emisije toplogrednih plinov. V skladu z določbami Direktive 2009/29/ES mora Evropska komisija pripraviti in v sprejem posredovati morebiten zakonodajni predlog do leta 2014.

⁷⁸ Tako bodo vključene še emisije CO₂ iz naprav za proizvodnjo organskih kemikalij, vodika, amoniaka in aluminija, vključeni bodo tudi izpusti dušikovega oksida (N₂O) iz proizvodnje kislin ter perfluoriranega ogljika iz proizvodnje aluminija.

⁷⁹ Omejena količina emisijskih pravic za leto 2013 je bila določena na 2,04 mrd. in se bo vsako leto zmanjšala za 1,74% povprečne letne skupne količine pravic, ki jih izdajajo DČ v obdobju 2008-2012. V absolutnem smislu to pomeni, da se bo število pravic vsako leto zmanjšalo za dobrih 37 milijonov. To letno zmanjševanje se bo nadaljevalo tudi po letu 2020, in je lahko predmet revizije najpozneje do leta 2025.

⁸⁰ Da se prepreči izkrivljanje konkurence lahko proizvajalci električne energije prejmejo brezplačne pravice za daljinsko ogrevanje in hlajenje ter za toploto in hlajenje, ki ju proizvedejo s soproizvodnjo z visokim izkoristkom, kot jo opredeljuje Direktiva 2004/8/ES o spodbujanju soproizvodnje, ki temelji na rabi koristne toplote, na notranjem trgu z energijo in o spremembi Direktive 92/42/EGS (UL L 52/50, 21.4.2004).

vlagati v projekte za posodobitev proizvodnje električne energije v svoji državi v višini vrednosti pravic, ki bi jih sicer morali kupiti na dražbah.

3. Razdelitev emisijskih kuponov za industrijski sektor: Za industrijo bo prehod na sistem dražb postopen: leta 2013 bo industrija upravičena do brezplačnih kuponov v višini 80% osnove, ki bo določena glede na 10 najbolj učinkovitih obratov oz. naprav v EU v posameznem proizvodnem sektorju (benchmark). Do leta 2020 bo delež brezplačnih kuponov znižan na 30%, z letom 2027 pa bo morala tudi industrija emisijske kupone v celoti kupovati na dražbah. To pravilo velja za industrijo, ki ji ne preti resna nevarnost »odlivanja ogljika«, t.j. prenosa proizvodnje in s tem emisij izven meja EU.
4. Razdelitev emisijskih kuponov za sektorje, ki jim preti nevarnost »odlivanja ogljika«:⁸¹ »Odlivanje ogljika« pomeni selitev proizvodnje v države izven EU, ki glede zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov nimajo zavezo (ali so te manjše). To se bo zgodilo zaradi višjih stroškov, s katerimi bodo soočeni proizvajalci, predvsem v energetsko intenzivnih panogah.⁸² Politika EU je to industrijo zaščitila oz. zmanjšala vpliv na povečanje stroškov te industrije v razmerju do konkurentov zunaj EU, z odločitvijo o dodelitvi brezplačnih emisijskih kuponov.⁸³ Poleg same zaščite industrije gre pri tem tudi za okoljsko celovitost in koristi ukrepov EU, saj bi selitev industrije v države, kjer industrija ni izpostavljena enakim omejitvam emisij, imelo za posledico povečanje globalnih emisij.⁸⁴

Pravila dodeljevanja brezplačnih emisijskih kuponov določa sklep Evropske komisije.⁸⁵ Količina dodeljenih brezplačnih pravic je določena na osnovi merila oz. »benchmarka« na ravni izdelka in historičnih podatkov o njegovi proizvodnji. Merilo izhaja iz podatkov o proizvodnji na ravni EU za leti 2007 in 2008, in sicer je bila vrednost določena na ravni povprečja 10% naprav, ki so dosegale najnižje emisije za proizvodnjo določenega proizvoda.⁸⁶

---

⁸¹ V skladu z ETS direktivo velja sektor ali del sektorja za izpostavljenega visokemu tveganju odlivanja ogljika, če se bodo, zaradi trgovanja z izpusti, stroški njegove proizvodnje povečali za več kot 5 % njegove bruto dodane vrednosti in če trgovinska intenzivnost z ne-EU državami (vrednost izvoza v države izven EU in uvoza iz držav izven EU, deljena z vrednostjo skupnega prometa in uvoza) na ravni celotne EU, presega 10 %. Upravičeni bodo tudi tisti, katerih stroški proizvodnje (glede na dodano vrednost) se bodo povečali za 30 % in več – ne glede na trgovinsko intenzivnost, ter tisti sektorji, katerih trgovinska intenzivnost z ne-EU državami presega 30 % – ne glede na povečanje stroškov.

⁸² Višji stroški bodo posledica dvojega: neposrednega učinka zaradi trgovanja z emisijskimi kuponi ali pravicami do emisije toplogrednih plinov oz. stroška nakupa emisijskih dovoljenj in posrednega učinka zaradi višjih cen energije, predvsem električne. Industrija, ki je izpostavljena svetovni konkurenci, bo v nasprotju z energetskim sektorjem težje prenesla te stroške v cene svojih proizvodov. Zato bodo lahko nekatere energetsko intenzivne panoge v EU ogrožene, če druge razvite države in drugi veliki onesnaževalci, ki izpuščajo toplogredne pline, ne bodo sprejeli primerljive ukrepe za zmanjšanje svojih emisij.

⁸³ Obrati, ki opravljajo dejavnosti, ki so določene kot izpostavljene odlivanju ogljika, bodo emisijske kupone pridobili brezplačno ob upoštevanju merila najboljše razpoložljive tehnologije oz. glede na t.i. »benchmark«. Ta je določen na ravni povprečja 10 % najboljših naprav v EU z vidika emisijske učinkovitosti. Tako benchmark predstavlja merilo oz. prag za stopnjo brezplačnih dodelitev za posamezno napravo in je določen na ravni proizvoda, kjer je to izvedljivo. Merilo na ravni izdelka tako predstavlja povprečne izpuste toplogrednih plinov za 10% najuspešnejših obratov v EU, ki proizvajajo ta izdelek. Merila uspešnosti so razvita na podlagi načela »en proizvod = eno merilo«, kar pomeni, da merilo ne razlikuje glede na tehnologijo ali uporabljeno gorivo, niti glede velikost obrata ali glede njegove geografske lokacije.

⁸⁴ Evropska komisija je konec leta 2009 sprejela sklep (objavljen v UL EU z dne 5.1.2010), ki vsebuje seznam sektorjev, ki ustrezajo kriteriju izpostavljenosti odlivanju ogljika. Seznam obsega 164 industrijskih sektorjev na ravni klasifikacije dejavnosti SKD-4. Ta industrija predstavlja približno četrtnino vseh emisij vključenih v ETS in približno tri četrtine vseh emisij iz industrije, ki je vključena v ETS.

⁸⁵ Sklep Komisije z dne 27. april 2011 o določitvi prehodnih pravil za usklajeno brezplačno dodelitev pravic do emisije na ravni EU v skladu s členom 10a Direktive 2003/87/ES.

⁸⁶ Opravljena je bila analiza, s katero je bil ocenjen vpliv benchmarkov oz. meril in načina brezplačne dodelitve emisijskih kuponov na slovensko industrijo

[http://www.svps.gov.si/fileadmin/svps.gov.si/pageuploads/strategija/EIMV - Referat 2072 - SVPS ETS.pdf](http://www.svps.gov.si/fileadmin/svps.gov.si/pageuploads/strategija/EIMV_-_Referat_2072_-_SVPS_ETS.pdf)

[http://www.svps.gov.si/fileadmin/svps.gov.si/pageuploads/Analiza SVPS-20-30 .pdf](http://www.svps.gov.si/fileadmin/svps.gov.si/pageuploads/Analiza_SVPS-20-30_.pdf)

Analiza kaže, da bo utežen povprečni skupni učinek benchmarkov in pravil dodelitve kuponov 15,4 %, kar pomeni, da bo slovenska industrija na osnovi alokacijskih pravil emisijskih dovoljenj v obdobju 2013-2020 upravičena do brezplačnih emisijskih kuponov v višini 84,6 % količine iz povprečja obdobja 2005-2008. To pomeni, da naj bi bil letni strošek nakupa preostalih emisijskih kuponov za industrijo v velikosti približno 6 mio EUR. Po oceni avtorja analize je na najbolj kritični poti sektor proizvodnje papirja in kartona ter sektorja proizvodnje aluminija in jekla; slednja bosta obremenjena predvsem s stroški indirektnih emisij v obliki pričakovano višjih cen električne energije. Nekateri sektorji kot npr. proizvodnja cementa in apna ter proizvodnja jekla in aluminija minimalno zaostajajo za ciljnim vrednostmi, kar je zelo vzpodbudno, saj ti sektorji skupaj predstavljajo skoraj 60% celotnih emisij iz predelovalne dejavnosti.

DČ EU morajo vsaj 50% prihodkov, pridobljenih s prodajo pravic na dražbi, ali enakovredne finančne vrednosti teh prihodkov, uporabiti za enega ali več namenov⁸⁷, določenih v 10. členu Direktive 2009/29/ES, in sicer za:

(a) zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, vključno s prispevkom v Svetovni sklad za energetske učinkovitost in obnovljive vire in v Sklad za prilagajanje, kakor je bil določen na konferenci o podnebnih spremembah v Poznanu (COP 14 in COP/MOP 4), prilagajanje na vplive podnebnih sprememb, financiranje raziskav in razvoja ter demonstracijskih projektov za zmanjšanje emisij in prilagoditev podnebnim spremembam, vključno s sodelovanjem v pobudah v okviru Evropskega strateškega načrta za energetske tehnologije in evropskih tehnoloških platform;

(b) razvoj OVE za izpolnitev zaveze Skupnosti v zvezi z uporabo 20% OVE do leta 2020, ter razvoj drugih tehnologij, ki prispevajo k prehodu na varno in trajnostno gospodarstvo z nizkimi emisijami CO₂ in pomoč za izpolnitev zaveze Skupnosti, da bo do leta 2020 povečala energetske učinkovitost za 20%;

(c) ukrepe za preprečevanje krčenja gozdov in povečanje pogozdovanja ter obnove gozdov v državah v razvoju, ki so ratificirale mednarodni sporazum o podnebnih spremembah, prenos tehnologij in omogočanje prilagajanja negativnim učinkom podnebnih sprememb v teh državah;

(d) zajemanje CO₂ v gozdovih Skupnosti;

(e) okolju varno zajemanje in geološko shranjevanje CO₂, zlasti iz elektrarn na trdna fosilna goriva in vrste industrijskih sektorjev in delov sektorjev, vključno v tretjih državah;

(f) spodbujanje prehoda na promet z nizkimi emisijami in javne vrste prometa;

(g) financiranje raziskav in razvoja na področju energetske učinkovitosti in čistih tehnologij v sektorjih, za katere velja ta direktiva;

(h) ukrepe, katerih namen je povečanje energetske učinkovitosti in izolacije ali zagotavljanje finančne podpore za obravnavo socialnih vprašanj v gospodinjstvih z nizkim ali srednjim prihodkom;

(i) kritje administrativnih stroškov upravljanja sistema Skupnosti.

Prihodki iz naslova prodaj emisijskih kuponov na dražbi so pri nas v skladu s 126d. členom ZVO okolja prihodki Sklada za podnebne spremembe (proračunski sklad).⁸⁸ V državni načrt za razdelitev emisijskih kuponov za obdobje 2008-2012 je bilo vključenih 94 gospodarskih družb, upravljavcev naprav, ki morajo zaradi emisij toplogrednih plinov pridobiti dovoljenje za izpuščanje toplogrednih plinov.⁸⁹ V imenu Republike Slovenije bo na javni dražbi predvidoma naprodaj letno okoli 5 milijonov ton CO₂, kar ob ceni 20 evro/tona CO₂ pomeni letno 100 milijonov evrov, ob ceni 30 evrov za tona CO₂ pa 150 milijonov evrov prilivov. Vlada RS bo vsako leto sprejela program Sklada za podnebne spremembe, v katerem bodo podrobneje opredeljeni upravičeni nameni porabe sredstev iz naslova prilivov v omenjeni Sklad oziroma ukrepi, katerih izvedba bo financirana iz tega vira oziroma Sklada.

5.3. Finančni vidiki pogajanj v okviru zasedanj konference Združenih narodov o podnebnih spremembah

⁸⁷ DČ EU morajo enkrat letno Evropski Komisiji poročati o uporabi prihodkov v svojih poročilih, ki jih predložijo v skladu z Odločbo št. 280/2004/ES.

⁸⁸ Omenjena sredstva se v skladu s 126e. členom ZVO namensko porabijo za:

zmanjšanje emisije toplogrednih plinov,

prilagajanje na vplive podnebnih sprememb v EU in tretjih državah, zlasti državah v razvoju,

financiranje raziskav in razvoja, namenjenih blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam, tudi na področju letalstva in letalskega prometa,

zmanjševanje emisij iz prometa z malo emisijami,

kritje stroškov upravljanja sistema trgovanja z emisijskimi kuponi v EU,

financiranje prispevkov v Svetovni sklad za energetske učinkovitost in obnovljive vire energije ter

preprečevanje krčenja gozdov.

⁸⁹ V letu 2010 je bila skladno z določbami ZVO izdana odločba Agencije RS za okolje, na podlagi katere mora tudi Adria Airways od leta 2011 začeti spremljati emisije toplogrednih plinov, ki jih povzročijo letala, katerih lastnik je oziroma s katerimi upravlja. Emisije toplogrednih plinov, ki so povzročene z poleti, ki jih Adria Airways opravi z odhodi in prihodi z oziroma na letališča v DČ EU v enem letu mora le-ta spremljati in o njih poročati vsako leto, prvič za leto 2011, za emisije povzročene od leta 2012 dalje pa mora pristojnemu organu, tj. Agenciji RS za okolje tudi predati ustrezno količino emisijskih kuponov.

V okviru razprav na zasedanjih konference Združenih narodov o podnebnih spremembah se v zadnjih letih države članice Okvirne konvencije Združenih narodov o podnebnih spremembah (UNFCCC) intenzivno pogajajo, da bi sprejele nov, celovit globalni dogovor o boju proti podnebnim spremembam, s katerim bi omogočili srednjeročno in dolgoročno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, potrebno za omejitev dviga povprečne globalne temperature pod 2°C glede na predindustrijsko obdobje.

V okviru teh pogajanj se vedno večjo težo pripisuje tudi financiranju boja proti podnebnim spremembam v državah v razvoju (DVR) s strani razvitih držav, saj se za uspešen dogovor od razvitih držav pričakuje, da bodo finančno podprle ukrepe DVR pri njihovih naporih za doseg globalnega cilja. Evropska komisija je ocenila, da bi bila za učinkovit boj proti podnebnim spremembam potrebna obsežna finančna sredstva v DVR in sicer v obsegu 104-118 mlrd EUR na leto v letu 2020. Potrebe po javnem financiranju DVR so v okviru skupnega zneska ocenjene na 22-50 mlrd EUR na leto v letu 2020. Glede na to, da je tudi Slovenija vedno zagovarjala finančno podporo ukrepov držav v razvoju, se pričakuje, da bo Slovenija prav tako prispevala svoj pravični delež pri financiranju le-teh.

Zaradi dejstva, da razvite države v tem trenutku ne razpolagajo s presežkom finančnih sredstev ter potrebe po preučitvi možnih virov dolgoročnega financiranja držav v razvoju, predvsem z vidika možnega obsega in ekonomskih posledic uporabe posameznih virov financiranja, je bila ustanovljena posebna svetovalna delovna skupina v okviru Združenih narodov, ki je pripravila poročilo, v katerem je identificirala možne dolgoročne vire, in sicer so izpostavljeni naslednji viri:

- Prihodki iz naslova mednarodnih avkcij emisijskih kuponov (kot npr. AAU v okviru Kyotskega sporazuma) ter »domačih« avkcij (kot npr. EU ETS);
- Prihodki iz naslova obdavčitve trgovanja z različnimi mehanizmi (»offsets«);
- Prihodki iz naslova obdavčenja mednarodnega letalskega in/ali ladijskega prometa;
- Ostali prihodki, ki se nanašajo na obdavčenje CO₂;
- Prihodki iz naslova davkov na finančne transakcije.

Slovenija bo torej pri nadaljnjem oblikovanju ZDR morala vzeti v obzir tudi mednarodni vidik, saj mednarodna skupnost pričakuje vzpostavitev določenih dolgoročnih finančnih virov za financiranje mednarodnega boja proti podnebnim spremembam, to pa bo vsaj delno omejilo razpoložljiva dodatna sredstva v nacionalnih proračunih razvitih držav, tudi Slovenije.

5.4. OECD

Ne glede na razlike v posameznih državah naj bi po mnenju OECD osrednji element politike strategije zelene rasti⁹⁰ predstavljali prav tržni mehanizmi, ker vplivajo na vključevanje t.i. zunanjih stroškov onesnaževanja, na povečano povpraševanje po okoljskih inovacijah in k njihovi hitrejši dobičkonosnosti, pripomorejo k vlaganjem v ustrezno infrastrukturo, itd.

Države članice so pri njihovi zasnovi suverene, kljub temu pa morajo upoštevati dejstvo, da imajo različni tržni mehanizmi različne prednosti in slabosti in jih je smiselno uporabljati v primernih situacijah.⁹¹ OECD opozarja, da je pri oblikovanju učinkovitih okoljskih dajatev ključnega pomena to, da sta pravilno definirani davčna stopnja in davčna osnova, ki morata odražati pravo vrednost škode zaradi onesnaževanja. To pomeni ne le okoljsko škodo, temveč tudi druge posredne negativne družbene učinke (npr. vpliv onesnaženja zraka na respiratorne bolezni, vpliv prometa na prometne zastoje in posledično izgubo časa, ipd.).

Velikega pomena je tudi splošna predvidljivost in kredibilnost okoljske politike in s tem okoljskih dajatev, saj te lahko vplivajo na kratkoročne spremembe vedenja in na dolgoročnejske strukturne

⁹⁰ OECD razvija idejo o »zeleni rasti« <http://www.oecd.org/dataoecd/62/59/48302542.pdf>, medtem ko UNEP govori o »zelenem gospodarstvu« <http://www.unep.org/greeneconomy/>

⁹¹ Smiselno povzeto po gradivu OECD, pripravljeno za Svet OECD na ministrski ravni, maj 2011, dosegljivo na: <http://www.oecd.org/dataoecd/32/48/48012326.pdf>

odzive. To ne pomeni, da se dajatve oziroma davki ne smejo nikoli spreminjati. Proces spremembe vrednosti morajo biti pregledni. Na Danskem so v sistem spremembe obračunavanja trošarin vgradili zahtevo, da se trošarine avtomatično indeksirajo s stopnjo letne inflacije.

Zelo pomemben vidik okoljskih dajatev je povezan tudi s spodbujanjem inovacij. Čeprav ni nedvoumnih povezav glede tega, da okoljske dajatve vedno vodijo k sprejemanju novih tehnologij in procesov in inovacijam, primeri iz držav OECD kažejo, da obdavčevanje onesnaževanja predstavlja spodbudo za zmanjševanje emisij in iskanje manj okoljsko obremenjujočih tehnoloških rešitev. To predstavlja pomemben vzvod za inovacije. Prav tako se zaradi uvedbe okoljskih dajatev lahko poveča tudi nabor inovacij. Z uporabo inovacij se namreč znižajo celotni družbeni stroški zmanjševanja okoljskih problemov. Primer švedske uvedbe davka na NOx kaže, da se je v enem letu po uvedbi tega davka dramatično povečal odstotek podjetij, ki so uporabila tehnologije za preprečevanje onesnaževanja z NOx (7 % v letu uvedbe davka, naslednje leto 62 %).

Dajatve lahko imajo pomembno vlogo v kombinaciji z dovoljenji za trgovanje z emisijami, kadar so te razdeljene med onesnaževalce brezplačno. Če se oboji nanašajo na isto vrsto emisij, se bo zaradi dajatev cena dovoljenj sicer znižala, vendar pa se bo na ta način vendarle zmanjšala korist podjetij, ki so dovoljenja dobila brezplačno.

Pri povezovanju vpliva okoljskih dajatev na inovacije je pomemben tudi širši kontekst in sicer: sistem zaščite intelektualne lastnine v državi, sistem visokega izobraževanja, kulturne norme v zvezi z inovacijami.

OECD ocenjuje, da uvedba okoljskih dajatev lahko pozitivno vpliva na konsolidacijo javnih financ, vendar pa je bistvena predpostavka ta, da morajo biti prilivi v proračun integralni. Že obstoječa nesorazmerja, ki se lahko povečajo z uvedbo nove dajatve, se lahko zmanjšujejo preko drugih mehanizmov, npr. pri plačevanju dohodnine in davka od dobička pravnih oseb. Vsekakor pa je treba uvedbo okoljskih dajatev pogosto podkrepiti tudi z drugimi ukrepi, da dosežemo zelene učinke.

Z vidika povečevanja prilivov na področju okoljskih dajatev imajo največji potencial davki povezani z energijo in emisijami toplogrednih plinov. Simulacije z modeli kažejo na to, da pri ceni 50 USD/tono CO₂ ekvivalenta prihodki do leta 2020 znašali 1–3 % BDP, odvisno od razmer v posameznih državah. Zato so davki na energijo in CO₂ naravni del širšega paketa konsolidacije javnih financ. Zaradi gospodarske krize so na Irskem uvedli CO₂ dajatev, ki znaša 15 EUR/tono, in se bo do leta 2014 podvojila, uvedli so tudi dajatve za rabo vode. V večini OECD držav so povečali tudi dajatve za dobavljeno vodo v kmetijstvu. Podatki, ki so na razpolago kažejo, da se je v državah, kjer so dvignili dajatve, povečala učinkovitost rabe vode. Redko pa te dajatve in povezane politike ciljajo na problem pomanjkanja voda, ne vključujejo pa tudi ne celotnih stroškov, predvsem z vidika kapitalskih stroškov za izgradnjo infrastrukture za oskrbo s pitno vodo.

6. STANJE GLEDE SUBVENCIJ / TRANSFEROV, KI SO VEZANI NA OKOLJA IN RABO ENERGIJE

6.1. Davki

Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb⁹² davčnim zavezancem (pravnim osebam) omogoča, da uveljavijo določene davčne olajšave, med katerimi je tudi olajšava za investiranje (55a člen). Zavezanec lahko uveljavlja znižanje davčne osnove v višini 30% investiranega zneska v opremo in v neopredmetena sredstva, vendar ne več kot 30.000 evrov in največ v višini davčne osnove. Za opremo se štejejo tudi osebni avtomobili na hibridni ali električni pogon, avtobusi na hibridni ali električni pogon in tovorna motorna vozila z motorjem, ki ustrezajo najmanj emisijskim zahtevam Euro 6. Za leto 2010 je zavezanec lahko uveljavljal tudi znižanje davčne osnove za investicije v avtobuse z

⁹² Uradni list RS št. 117/06, 56/08, 76/08, 5/09, 96/09, 43/10 in 59/11.

motorjem, ki ustrezajo najmanj emisijskim zahtevam Euro 4, in za investicije v tovorna motorna vozila z motorjem, ki ustrezajo najmanj emisijskim zahtevam Euro 5.

Zavezanec lahko za neizkoriščen del investicijske olajšave zmanjšuje davčno osnovo v naslednjih petih davčnih obdobjih po obdobju vlaganja, vendar zmanjšanje ne sme presegati 30.000 evrov v posameznem davčnem obdobju skupaj z zmanjšanjem za takšna vlaganja v tekočem davčnem obdobju in največ v višini davčne osnove.

Zakon o dohodnini⁹³ ureja sistem obdavčevanja dohodkov fizičnih oseb z dohodnino. V obstoječi sistem so že vključeni določeni ukrepi, ki delujejo tudi kot podporni ukrepi politikam na okolje varstvenem področju, in sicer:

- a) plačila dohodnine so oproščene subvencije, ki se v skladu s posebnimi predpisi izplačujejo iz proračuna za določene namene.⁹⁴ V ta okvir sodijo tudi subvencije, ki jih gospodinjstva pridobijo za učinkovito rabo energije (npr. obnovo stavb – izolacija fasad, zamenjava oken,...) in izkoriščanje OVE preko javnih razpisov;
- b) plačila dohodnine so oproščeni dohodki, povezani s kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo (primeroma plačila v okviru območij Natura 2000 in plačila vezana na Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES, kmetijsko okoljska plačila, gozdarsko okoljska plačila, itd.);
- c) fizična oseba, ki opravlja dejavnost in ugotavlja davčno osnovo na podlagi dejanskih prihodkov in odhodkov, lahko uveljavlja investicijsko olajšavo (66a. člen ZDoh-2) v obliki znižanja davčne osnove v višini 30% investiranega zneska v opremo in v neopredmetena sredstva, vendar največ v višini davčne osnove. V ta okvir sodijo tudi investicije v opremo, ki predstavlja sodobno proizvodno in energetska tehnologijo, ki prispevka k znižanju porabe energije in s tem zmanjšanju obremenjevanje okolja. Za opremo, za katero se lahko uveljavlja navedena olajšave se sicer ne štejejo motorna vozila, razen osebni avtomobili na hibridni ali električni pogon, avtobusi na hibridni ali električni pogon in tovorna motorna vozila z motorjem, ki ustrezajo najmanj emisijskim zahtevam Euro 6, za katere se olajšava lahko uveljavlja. Za leto 2010 pa je zavezanec lahko uveljavljal tudi znižanje davčne osnove za investicije v avtobuse z motorjem, ki ustrezajo najmanj emisijskim zahtevam Euro 4, in za investicije v tovorna motorna vozila z motorjem, ki ustrezajo najmanj emisijskim zahtevam Euro 5. Zavezanec lahko za neizkoriščen del investicijske olajšave zmanjšuje davčno osnovo v naslednjih petih davčnih obdobjih po letu vlaganja, vendar zmanjšanje ne sme presegati davčne osnove.

Splošno pravilo za oprostitev trošarine za vse energente je, da je trošarina plačana glede na namen uporabe oziroma, če posplošimo, trošarina za gorivo za ogrevanje je običajno nižja od uporabe goriva za pogon.

Za energente, ki se dokazljivo porabijo za pogon statičnih delovnih strojev, strojev v gradbeništvu in strojogradnji, motornih tirnih vozil v železniškem prometu ter žičnic in strojev ter naprav na smučiščih, imajo kupci – osebe, ki opravljajo dejavnost, v skladu s 54. členom zakona o trošarinah pravico do vračila trošarine v višini 50 % trošarine, ki je predpisana za pogon. Kupci, ki porabijo energent za pogon kmetijske in gozdarske dejavnosti (vključno s traktorji) pa imajo pravico do vračila v višini 70 % trošarine.

S spremembami zakona o trošarinah z letom 2009 imajo kupci - osebe, ki opravljajo registrirano dejavnost, za plinsko olje, ki se dokazljivo porabi kot pogonsko gorivo za komercialni namen, pravico do vračila dela plačane trošarine. Vračilo se določi v višini razlike med zneskom povprečne trošarine, ki jo za posamezni koledarski mesec ugotovi minister, pristojen za finance, in najnižjim dovoljenim zneskom, torej do zneska 330 evro/1000 litrov.

⁹³ Uradni list RS št. 13/11 – UPB.

⁹⁴ Če ne gre za subvencije, ki jih fizična oseba prejme v zvezi z doseganjem obdavčljivih dohodkov po ZDoh-2 (2. točka 20. člena ZDoh-2).

Za energente, katerim se doda biogorivo, zakon omogoča vračilo plačane trošarine oziroma oprostitvev plačila trošarine, in sicer sorazmerno deležu dodanega biogoriva, vendar do največ 5%. V času uveljavitve te rešitve se je biogorivo dodajalo le plinskemu olju. Po takrat veljavnih standardih se mu je smelo dodati le 5% biodizla, ne da bi se spremenila njegova kakovost, in za takšen delež se sme uveljavljati izjema (oprostitvev oziroma vračilo). V primeru novega energenta na slovenskem trgu ima vlada pooblastilo, da v skladu s standardi, ki urejajo kakovost goriv, določi drugačen odstotek vračila oziroma oprostitvev plačila trošarine za dodana biogoriva. Na ta način, preko znižanja davčnih obremenitev, Republika Slovenija spodbuja uporabo okolju prijaznejših goriv.⁹⁵

Poleg tega pa zakon (55. člen) določa še nekatere druge oprostitve za plačilo trošarine ne energente in električno energijo:

- a) ki se uporabljajo kot pogonsko gorivo v letalskem in pomorskem prometu, razen v primeru uporabe letala oziroma plovila za zasebne namene, ter za pogon ribiških ladij;
- b) ki se porabijo za proizvodnjo električne energije ter skupno proizvodnjo toplotne in električne energije (kogeneracijo);
- c) ki jih proizvajalec v svojih proizvodnih prostorih porabi kot surovino za nadaljnjo predelavo oziroma proizvodnjo netrošarinskih izdelkov ali drugih energentov in električne energije, razen če so bili uporabljeni kot pogonsko gorivo za transportna sredstva;
- d) ki so injicirani v plavže za namene kemične redukcije kot dodatek koksu, ki je osnovno gorivo;
- e) ki se porabijo za druge namene in ne kot pogonsko gorivo ali gorivo za ogrevanje;
- f) ki se uporabljajo za proizvodnjo drugih nekovinskih mineralnih izdelkov;
- g) ki se uporabljajo za dvojno rabo, na primer kot gorivo za ogrevanje in hkrati za namen, ki ni pogon ali ogrevanje (uporaba energentov za kemijsko redukcijo, uporaba v elektrolitskih in metalurških procesih, če predstavlja strošek trošarine na električno energijo več kot 50 % stroškov izdelka in podobno).

V splošnem pa veljajo oprostitve plačila trošarine za vse trošarinske izdelke, in sicer za diplomatska in konzularna predstavništva in mednarodne organizacije.

S spremembo zakona o davku na motorna vozila z marcem 2010 je stopnja obdavčitve določena glede na okoljske kriterije, in sicer CO₂ emisije ter Euro standarda. Zakon določa (člen 6), da se tedaj, če vozilo uporablja katerikoli drugi pogon, vključno z električnim ali kombinacijo različnih pogonov (hibridna vozila), stopnja določi z upoštevanjem lestvice, ki velja za vozila z bencinskim motorjem. Prav tako pa so bila s spremembo zakon določena dodatna povišanja davka glede na tip motorja.⁹⁶

6.2. Energetika

Prispevek za zagotavljanje zanesljive oskrbe z uporabo domačih virov

Slovenija je uvedla storitev splošnega gospodarskega pomena na področju zanesljivosti oskrbe z električno energijo. V skladu s členom 11(4) Direktive 2003/54/ES ta storitev temelji na proizvodnji električne energije z uporabo domačih virov fosilnega goriva. V ta namen se je letno za proizvodnjo električne energije porabilo do 600.000 ton slovenskega rjavega premoga, ki je edini vir fosilnega

⁹⁵ Na podlagi 19. člena ZVO je bila sprejeta Uredba o pospeševanju uporabe biogoriv in drugih obnovljivih goriv za pogon motornih vozil (Uradni list RS št. 103/2007, 92/2010).

MKGP je dalo v javno razpravo »Strategijo izkoriščanja biomase iz kmetijstva in gozdarstva v energetske namene, dostopna na: http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/Novinarsko_sredisce/Sporocila_za_javnost_novice/Podrocje_Kmetijstva/11_05_24_SJ_Strategija_biomasa_priloga.pdf

⁹⁶ In sicer za motorna vozila, ki ne izpolnjujejo okoljevarstvenega standarda Euro 3 se stopnja davka poveča za 10 odstotnih točk; ki izpolnjujejo Euro 3 standard, se stopnja davka poveča za 5 odstotnih točk; ki izpolnjujejo standard Euro 4, se davčna stopnja poveča za 2 odstotni točki; za vozila z dizelskim motorjem, ki izpolnjuje standard Euro 5, se do 1.1.2012 upošteva stopnja davka kot za bencinske motorje; ki izpolnjujejo standard Euro 6, se upošteva stopnja davka kot za bencinske motorje; v primeru, da so dizelska vozila brez filtra trdnih delcev, njihov izpust trdnih delcev pa je večji kot 0,005 g/km se stopnja davka poveča za 5 odstotnih točk; za motorna kolesa z dvotaktnim motorjem na notranje zgorevanje, se stopnja davka poveča za 3 odstotne točke; s stopnjo izpusta nižjo od Euro 2 standarda, se stopnja davka poveča za 10 odstotnih točk; izpolnjujejo standard Euro 2, se stopnja davka poveča za 5 odstotnih točk, razen za tista motorna kolesa, ki dosegajo moč motorja do 50 ccm in znaša njihova največja hitrost 45 km/h; z motorjem izključno na električni pogon znaša stopnja davka 0,5%.

goriva, ki je na voljo v Sloveniji. Ker je rjavi premog najučinkovitejše porabljen v eni od enot elektrarne Trbovlje (TET 2, ki se nahaja blizu rudnika rjavega premoga), je bila za izpolnitev te zaveze zadolžena ta elektrarna. Bilo je določeno, da se lahko ta količina električne energije odkupi v sistemu zagotovljenega odkupa. Ustrezna električna energija se odkupi po ceni, ki so jo glede na proizvodne stroške električne energije (brez dobička) v elektrarni Trbovlje vsako leto določili organi.

Sredstva za financiranje tega odkupa se je zbiralo preko dodatka k omrežnini za pokrivanje obveznega odkupa električne energije od kvalificiranih proizvajalcev v okviru sheme državnih pomoči, ki je bila vzpostavljena v letu 2001. Termoelektrarni Trbovlje je bil dodeljen status kvalificiranega proizvajalca, in sicer za delež njene proizvodnje, ki uporablja do 15 % domače primarne energije, potrebne za kritje porabe električne energije v Sloveniji. Evropska komisija je z določbo št. C(2007) 1181 o shemi državne pomoči, ki jo izvaja Slovenija v okviru svoje zakonodaje o kvalificiranih proizvajalcih energije odločila, da se podpora, odobrena elektrarni Trbovlje, kot je opredeljena v slovenskem Energetskem zakonu, lahko izvaja, saj ne tvori državne pomoči v smislu člena 87(1) Pogodbe ES.

Od januarja 2009 dodatek v okviru omrežnine za pokrivanje obveznega odkupa električne energije od kvalificiranih proizvajalcev nadomešča prispevek za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo z uporabo domačih virov primarne energije (na kratko: prispevek DVE), ki se v skladu s spremembami in dopolnitvami Energetskega zakona in sprejetimi uredbami obračunava vsem odjemalcem električne energije. Na podlagi Uredbe o načinu določanja in obračunavanja prispevka za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo z uporabo domačih virov primarne energije⁹⁷ so vsi odjemalci električne energije za vsako prevzemno-prodajno mesto dolžni plačevati prispevek za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo z uporabo domačih virov primarne energije (prispevek DVE). Višina mesečnega prispevka je odvisna od razvrstitve končnega odjemalca glede na moč, napetostno raven, kategorijo odjema in namen porabe električne energije. Prispevek DVE se obračunava mesečno na enoto obračunske moči in je prikazan kot posebna postavka na računu za uporabo omrežja, ki se končnim odjemalcem obračunava od januarja 2009 dalje. Z Uredbo o izvedbi javnega razpisa za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo z uporabo domačih virov primarne energije⁹⁸ pa je določen način, postopek, pogoji in merila za izvedbo javnega razpisa, vrste in ravni upravičenih stroškov za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo z uporabo domačih virov primarne energije.

Tabela 7: Znesek podpor za namen zanesljive oskrbe z energijo za obdobje 2001 -2010

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Količine (GWh)	254	562	563	563	563	563	467	467	423	368
Znesek pomoči * (mio EUR)	10,5	22,0	17,9	20,6	20,9	20,9	17,3	14,6	8,8	7,3
Višina pomoči (EUR/MWh)	41,19	39,18	31,75	36,59	37,06	37,06	37,06	31,20	20,75	19,71
Količina domačega premoga** (1000 ton)	271	600	600	600	600	600	500	500	450	391.5

* Višina upravičenih stroškov pri uporabi domačega premoga

Preračun v valuto EUR po centralnem paritetnem tečaju 1 EUR= 239,64 SIT, zaokroženo na mio EUR.

Prejemnik državne pomoči: TET

** Energent: domači rjavi premog iz iz RTH. V letu 2001 le za obdobje julij-december, saj je sistem začel delovati z odprtjem trga električne energije julija 2001.

Prispevek za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije v soproizvodnji z visokim izkoristkom (SPTE)

Med spodbujanje rabe fosilnih goriv lahko sodi tudi spodbujanje sočasne proizvodnje toplote in električne energije, ki sicer sodi med ukrepe učinkovite rabe energije, saj se v enotah za soproizvodnjo in koristno porabo toplote dosega velike prihranke primarne energije. Učinkovitost delovanja kvalificiranih elektrarn za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije je določena tako, da

⁹⁷ Uradni list RS, št. 08/2009

⁹⁸ Uradni list RS, št. 49/2010

izpolnjuje merila učinkovitosti iz Direktive 2004/8/ES o spodbujanju sproizvodnje, ki temelji na rabi koristne toplote, na notranjem trgu z energijo. Evropska komisija je z odločbo C(2009)8353 odločila, da je shema pomoči Podpora električni energiji, proizvedeni iz OVE in proizvedeni v obratih za sproizvodnjo (N 354/2009) združljiva s skupnim trgom v skladu s členom 87(3)(c) Pogodbe ES.

Sredstva za financiranje tega odkupa se je zbiralo preko dodatka k omrežnini za pokrivanje obveznega odkupa električne energije od kvalificiranih proizvajalcev v okviru sheme državnih pomoči, ki je bila vzpostavljena v letu 2001. Od leta 2009 dalje pa se dodatek nadomešča s prispevkom za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije v sproizvodnji z visokim izkoristkom in iz obnovljivih virov energije (SPTE in OVE). Na podlagi Uredbe o načinu določanja in obračunavanja prispevka za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije v sproizvodnji z visokim izkoristkom in iz obnovljivih virov energije⁹⁹ so vsi odjemalci električne energije za vsako prevzemno-prodajno mesto dolžni plačevati ta prispevek. Njegova višina je odvisna od razvrstitve končnega odjemalca glede na moč, napetostno raven, kategorijo odjema in namen porabe električne energije, obračunava se mesečno na enoto obračunske moči in je prikazan kot posebna postavka na računu za uporabo omrežja, ki se obračunava končnim odjemalcem.

Tabela 8: Subvencionirane proizvodnje električne energije v sproizvodnji z visokim izkoristkom

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Količine (GWh)	190	196	276	291	298	288	277
Znesek pomoči* (mio EUR)	7,0	6,0	5,9	7,9	7,0	5,7	13,0

* Za obdobje 2004-2006 so vrednosti iz SIT preračunane v EUR po centralnem paritetnem tečaju 1 EUR=239,64 SIT; zaokroženo na mio EUR. Izplačana sredstva za podpore vključujejo podpore za zagotovljen odkup energije in obratovalne podpore za samostojno prodajo in lastno rabo energije.

Financiranje zapiranja premogovnika Trbovlje-Hrastnik

Financiranje zapiranja premogovnika Trbovlje-Hrastnik poteka na osnovi posebnega zakona o postopnem zapiranju Rudnika Trbovlje Hrastnik (RTH).¹⁰⁰ Ta odločitev je sledila referendumu, s katerim je bila možnost gradnje TET III kot edinega uporabnika premoga iz tega premogovnika, zavržena. Dolgoročni program postopnega zapiranja, ki izhaja iz cenovne nekonkurenčnosti premoga in na njegovih neugodnih energetsko okoljskih lastnostih, je predvidel zaključek vzporednega (sočasnega) pridobivanja premoga ob koncu leta 2009. Zaradi omilitve socialnih posledic zapiranja in enakomernejšega vpliva na proračun RS, pa je bila proizvodnja podaljšana s spremembo zakona o zapiranju do konca leta 2012, pri čemer je vsota potrebnih sredstev ostala nespremenjena. Celotno financiranje poteka kot dovoljena državna pomoč upoštevajoč odločitev Evropske komisije.

Tabela 9: Podatki o proračunskih sredstvih, ki so bila v skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 1407/2002 o državni pomoči za premogovništvo namenjena Rudniku Trbovlje Hrastnik za izvajanje postopnega zapiranja premogovnika

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Znesek sredstev v mio EUR*	17,7	18,0	16,2	14,4	15,0	16,5	17,2	20,9	16,5	13,7

* za obdobje 2001-2006 preračunano iz SIT; zaokroženo na mio EUR

V prihodnje bo državna pomoč za zapiranje potekala na osnovi Sklepa Evropske komisije št. N175/2010 - Slovenija z dne 30.6.2011, in Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o postopnem zapiranju Rudnika Trbovlje-Hrastnik in razvojnem prestrukturiranju regije. Predvidena sredstva (Tabela 10) so:¹⁰¹

	2011	2012	2013	2014	2015
Znesek sredstev v mio EUR	11,2*	9,3	17,1	14,5	23,0

*v zakonu o zapiranju RTH je 15 mio evro (EUR)

⁹⁹ Uradni list RS, št. 2/2009, 49/2010

¹⁰⁰ Uradni list RS, št. 61/2000

¹⁰¹ Uradni list RS št. 43/2010

6.3. Promet

Na področju blagovnega prometa je bil v letu 2009 uveljavljen sistem subvencioniranja za pridobitev novih vozil tipa motorja Euro 5 v višini 4 mio evro.¹⁰² Evropska komisija je Ministrstvo za promet seznanila glede subvencioniranja vozil tipa Euro 5 z nadstandardom EEV. Ta vozila bo možno subvencionirati do 31.12.2013.¹⁰³ Pri voznem parku avtoprevoznikov (tu so zajeta vozila z največjo maso nad 12 ton) je največ vozil ekološkega razreda Euro 3 (52%), nižje jih je 24% in pri Euro 4 in 5 pa 24%. Pri avtobusnem prevoznikih je situacija nekoliko slabša, zelo malo je vozil tipa Euro 5.

Glede na EU direktivo 2005/55/ES je priporočljiva (ne obvezna) uporaba Euro 5 EEV – okolju prijazno vozilo, ki je tako rekoč prehodno vozilo tipa Euro 6. To se bo uveljavilo z letom 2013 oz. 2014. Glede varovanja okolja je nujno, da se uveljavi tovrstno vozilo zaradi zamenjave vozil tipa – razreda Euro 3 in nižjega razreda.¹⁰⁴

Priprava sheme finančne pomoči bi tako imela upravičence prevoznike pri kategoriji vozil N2 in N3 (vozila za prevoz blaga z največjo maso večjo od 3,5 tone) in prevoznike pri kategoriji vozil M2 (vozila za prevoz potnikov z več kot osmimi sedeži poleg sedeža voznika in največjo maso do vključno 5 ton) in M3 (vozila za prevoz potnikov z več kot osmimi sedeži poleg sedeža voznika in največjo maso večjo od 5 ton). Pogoj za pridobitev te razvojno ekološke pomoči je izločitev rabljenega vozila v ekološkem razredu Euro 0, 1, 2 in 3.¹⁰⁵

Iz naslova takse na vozilo ob registraciji (ki bi se uvedla kot nova letna dajatev poleg že uveljavljene po zakonu o letni dajatvi za uporabo vozil v cestnem prometu¹⁰⁶) je na letni ravni predvidena višina zbranih sredstev 48,6 mio evro. Ta sredstva bi bila namenjena za subvencioniranje nabave novih vozil. Zavezanci za plačilo takse so lastniki vozil, ki imajo razred ekološke stopnje Euro 0, 1, 2, 3.¹⁰⁷ V treh letih bi bilo zbranih približno 145,8 mio evrov (vsako leto 48,6 mio evrov), kar bi po subvencijski shemi lahko pripeljalo do zamenjave približno 69% vozil razreda ekološke stopnje motorja Euro 0, 1,

¹⁰² Javni razpis za nepovratne finančne pomoči za nabavo okolju prijaznejših težkih tovornih vozil 2SUB-CTP09, objavljen v Uradnem listu RS št. 30 z dne 17.04.2009

¹⁰³ Predmet sofinanciranja je le razlika med nakupom EURO V vozila in nakupom EURO V vozila z EEV. V ta namen ima EKO sklad potrjeno shemo, skladno s predpisi. Operativno ocenjeno je izhodiščno leto 2009 (EURO V) s približno 1.130 vozil, finančna obveznost je v letu 2012 v znesku 4 mio EUR. Skladno s kriteriji razpisa (ki se bodo v prihodnosti pripravili) je težko predvideti, koliko vozil bo vključenih. Odvisno je od kriterijev razpisa, možna je le okvirna ocena 1000-1500 vozil za 4 mio EUR, število subvencioniranih upravičencev bo odvisno tudi od nadomeščanja vozil kategorije motorja EURO 0-III. Višina subvencije bo višja pri nižji kategoriji razreda motorja.

¹⁰⁴ Vozilo Euro 5 - EEV ima višji ekološki standard kot pa obvezno vozilo Euro 5. Avtoprevozniki so za vozilo razreda Euro 5 v obdobju od 1.1.2008 do 30.9.2009 pridobili preko Eko Sklada 4 mio evro, kar je bilo premalo (zmanjkalo je sredstev). Od jeseni 2009 za tovrstno nabavo ni več mogoče pridobiti subvencij glede na stališče Evropske komisije. Subvencije so bili deležni prevozniki, ki se ukvarjajo s transportom v mednarodnem blagovnem prometu. Tu so bila vključena vozila kategorije z oznako N3. Ostala druga tovorna vozila in vozila za potniški promet niso bila deležna nobenih subvencij, ker shema tega ni določala. Morebitna nova subvencija bo možna le s pričetkom prodaje vozil razreda Euro 6 in to pred datumom njihovega obveznega nakupa. To pomeni, da lahko takrat v shemi subvencij sodelujejo vsa tovorna vozila z največjo dovoljeno maso nad 3.5 tone, ki se ukvarjajo s prevozom blaga in potnikov. Analiza sloni na tem, da bi proračun zbiral sredstva z višjo davčno obremenitvijo pri starih vozilih in potem bi se ta sredstva v okviru sheme namenila za nabavo novih vozil razreda Euro 6. Največji učinki zmanjševanja emisij se bodo pokazali pri zmanjševanju števila vozil v prometu pri najnižjem razredu Euro z nadomeščanjem novih vozil Euro 6. Tako se bo v relativno veliki meri zmanjšalo emisije glede na mednarodne okoljske zaveze upoštevajoč tudi prebivalstvo v naši državi. Zato se predlaga, da se ob zamenjavi vozil oz. nadomeščanju le teh z novimi stara vozila da v razgradnjo.

¹⁰⁵ Predlog OZS in GZS zadeva zgolj vozila kategorije N3 (masa večja nad 12 tonami). Teh vozil je v Sloveniji približno 19.500. Od teh jih je vključenih v mednarodni prevoz blaga približno 6.000 (1/3). Ta ne opravijo veliko prevoženih kilometrov v Sloveniji in s tem v relativno majhni meri vplivajo na delež emisij pri nas. Bistveno je (in tudi v nadaljevanju prikazano), da se zajame kot davčno osnovo vsa vozila oz. po kategoriji vozil od M2 do N3, kar predstavlja približno 93.000 vozil. Osebna vozila glede tovrstne problematike bodo v prihodnosti zajeta in se v zvezi s tem (»ekološki davek«) pripravlja uredba. Glede financiranja t.i. sheme še ni dorečeno, kako bodo zagotovljena proračunska sredstva in zato ni možno načrtovati tovrstnih aktivnosti glede na restriktivno finančno stanje v proračunu. Poleg tega velja, da bodo imela prednost vozila M2 in M3 (avtobus).

¹⁰⁶ Uradni list RS št 57/08.

¹⁰⁷ Menjava je za vozilo Euro 5 - EEV. Glede na ekološki standard je relativno večja stopnja onesnaževanja z izpusti pri vključno od razreda Euro 3 in manj. V skupino vozil ekološkega razreda Euro 0, 1, 2 in 3 je vključenih dve tretjini vozil. Upoštevajoč povprečno nabavno vrednost 100.000 evro (v praksi je to nižja vrednost glede na delež vozil kategorije vozil N1 - do 3.5 tone), bi nabava vseh nadomestnih novih vozil znašala 6 mlrd evro, država bi po programu na letni ravni zbrala 48 mio evro in v kolikor bi zamenjava trajala 3 leta, bi to predstavljalo približno 2.5 % subvencij glede na nabavno vrednost.

2, 3. Ostali vozila razreda ekološke stopnje motorja (Euro 4 in 5) bi se zamenjala po morebitni novi proizvodnji vozila ekološke stopnje motorja Euro 7.¹⁰⁸

Tabela 11: Taksa ob registraciji

Razred Euro	Število vozil	Višina takse na vozilo /v evro	Vrednost, skupaj / v mio evro
0	6601	1150	7.5
1	6619	1000	6.6
2	15876	850	13.5
3	35169	600	21
4	0	0	0
5	0	0	0
Skupaj :	64265	3600	48.6

Tabela 12: Subvencije za nabavo novih vozil

Razred Euro	Število vozil	Višina subvencije na vozilo/ v evro	Skupaj vrednost v mio evro
0	6601	8000	52
1	6619	6500	43
2	15876	4500	71
3	35169	1500	52
4	24155	0	0
5	4399	0	0
Skupaj :	92819	20500	218

6.3.1. Spodbujanje javnega potniškega prometa

Problematika javnega potniškega prometa (JPP) je izrazito pereča in zahteva čim prejšnje in učinkovite ukrepe na ravni države, regij in občin. Dejstvo, da je Slovenija na zadnjem mestu po rabi JPP med DČ EU, jasno kaže na zanemarjenost tega področja na vseh nivojih.¹⁰⁹ V program blaženja in prilagajanja podnebnim spremembam je potrebno vključiti ukrepe za spodbujanje JPP.¹¹⁰

Na državni ravni se prizadeva ustaviti trend upadanja števila uporabnikov JPP in dolgoročno doseči njegovo povečanje s projektom integriranega javnega potniškega prometa (IJPP), ki bo do konca leta 2013 zagotovil uvedbo enotne vozovnice in usklajenih vozniških redov avtobusnega in železniškega prometa. Projekt je zastavljen v pojmu enotne vozovnice v Zakonu o prevozih v cestnem prometu¹¹¹ in je določen z razvojnimi cilji države v Strategiji razvoja Republike Slovenije¹¹² ter je opredeljen v peti razvojni prioritati v obliki t.i. povezovalnih ukrepov za doseg trajnostnega razvoja zagotavljanja mobilnosti, ki je opredeljena v Ukrepih potniškega prometa v Resoluciji o prometni politiki¹¹³ za doseganje gospodarskih, socialnih in okoljskih ciljev. Kot prednostni ukrep t.i. smernica št. 13 vzpostavitev integriranega sistema javnega potniškega prometa (enotni tarifni sistem, usklajen vozni red, enotni informacijski sistem, intermodalni terminali) je projekt določen v Programu reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji.¹¹⁴ V Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih (RRNP)

¹⁰⁸ Ocenjuje se, da se lahko zamenja med 30 in 50 tisoč vozil, odvisno od tega, za katere tipe vozil (razreda Euro) se bodo lastniki odločili, da ga bodo dali v razgradnjo. Lastnik vozil tipa motorja razreda Euro 0, 1, 2 bo moral ob pridobitvi subvencije izkazati, da je vozilo razgrajeno, pri tipu motorja razreda Euro 3 pa, da je odjavljen iz prometa v Sloveniji.

¹⁰⁹ Podatki Eurostata, navedeni v poročilu Transport and Energy in Figures, kažejo, da je leta 2006 v Sloveniji od vseh narejenih potniških kilometrov z vlakom prepotovalo 3,2 % potnikov, z avtobusom 3,6 % potnikov, z osebnim avtomobilom pa kar 91,3 % vseh potnikov.

¹¹⁰ Slovenija je namreč v zadnjih letih v stopnji motorizacije dohitela in celo prehitela številne zahodnoevropske države, občutno naraščanje količine cestnega prometa (število registriranih avtomobilov se je od leta 1995 do leta 2007 povečalo za 37%) pa spremlja tudi upadanje interesa za uporabo JPP.

¹¹¹ Uradni list RS, št. 131/06, 5/2007, 123/08 in 28/10

¹¹² Vlada RS, 23.6.2005

¹¹³ Uradni list RS, št. 58/06

¹¹⁴ Vlada RS, oktober 2005

za obdobje 2007-2023¹¹⁵ je projekt postavljen za zagotavljanje trajnostne mobilnosti, kjer je predviden ukrep v obliki enotne vozovnice.¹¹⁶

Upravljanje JPP v mestih je v izvorni pristojnosti občin, zato je za popolno integracijo na ravni enotne vozovnice predvideno sklepanje pogodb na ravni država-občina, v katerih se bodo na podlagi pogodb uredila razmerja in odškodnine mestom. Ustvarjene bodo podlage za nadaljnji razvoj in izboljšave v JPP, saj se bodo aktivnosti nadaljevale tudi po zaključku projekta IJPP. S sprejetjem sprememb in dopolnitev zakona o prevozih v cestnem prometu je ustanovljen organ upravljanja IJPP - Direkcija RS za javni potniški promet, z letom 2012. Projekt IJPP se bo postopoma uvedel v letu 2013. Projekt bo sofinanciran iz EU sredstev v višini 85 %, kar pomeni 6,28 mio evro. Izvajanje integracije bo zahtevalo združevanje javno finančnih sredstev, sistem se pripravlja, zadeva skupaj približno 52 mio evro.

Trenutni sistem povračil stroškov prevoza na delo in njegova davčna obravnava ne spodbujata uporabe JPP. Da bi spodbudili uporabo JPP, bi morali preusmeriti povračilo stroškov prevoza na delo, ki ga delodajalec zagotavlja delavcu, v direktno plačilo delodajalca za storitev zagotavljanja javnega prevoza preko enotne vozovnice. Delodajalec tako ne bi bil več dolžan povrniti stroškov prevoza, ki so odvisni od oddaljenosti kraja zaposlenega, ampak bi moral zagotoviti nakup enotnih vozovnic za JPP. Za urbana območja bi bilo to možno predpisati preko sanacijskih programov za kakovost zraka na podlagi ZVO in Direktive o varstvu zraka. Hkrati bi lahko predpisali, da bi moral delodajalec za vsakega zaposlenega, ki se na delo vozi z avtom, zagotoviti tudi parkirni prostor.

Ob tem je potrebno poudariti, da bi navedena sprememba v načinu financiranja prevoza delavcev na delo s strani delodajalcev zahtevala spremembo sistema povračila stroškov prevoza na delo, kot je urejen z zakonom, ki ureja delovna razmerja in drugimi predpisi, ki določajo pravice iz zaposlitve za določene skupine delavcev ter s kolektivnimi pogodbami. Glede na to, da davčna obravnava povračil stroškov prevoza na delo sledi navedenemu sistemu povračil stroškov, bi bilo skladno s spremembami sistema povračil stroškov prevoza na delo potrebno ustrezno spremeniti tudi davčno obrnavo navedenih povračil stroškov. Glede na to, da gre za poseg v sistem pravic iz delovnega razmerja bi bilo za navedene spremembe potrebno usklajevanje in dogovor s socialnimi partnerji.

Da bi dosegli to, da bi bil sistem JPP konkurenčen uporabi osebnega vozila, bi morali hkrati izboljšati dostopnost, hitrost, udobje javnega potniškega prometa in znižati njegovo ceno, zato bi bile potrebne večje začetne investicije. Tu gre za rekonstrukcijo železnic, vzpostavitev »park and ride« vozlišč ob železnici in avtocestah, usklajevanje vozniških redov in povečanje kapacitet vlakov in avtobusov, dosledno dajanje prednosti pešcem, kolesarjem in javnemu prevozu pred avtomobili v mestih itd.¹¹⁷

Ob hkratnem povečevanju obsega uporabe JPP in zniževanju cene vozovnice, ki bi še povečalo obseg povpraševanja, se lahko zelo hitro doseže točka preloma, kjer so stroški JPP na prepeljanega potnika enaki prihodkom na prepeljanega potnika. Sicer velike investicije v začetni fazi razvoja JPP, uveljavljanja sistema enotne vozovnice in novega sistema povračila stroškov prevoza na delo, bi lahko pomenilo precejšnje povečanje obsega JPP, s tem pa padanje njegovih stroškov na prevoženo osebo in bistveno znižanje emisij toplogrednih plinov iz prometa. Financiranje je, poleg že predvidenih sredstev za razvoj železnic, možno zagotoviti iz virov EU, infrastrukturnih kreditov bank (kaksna je EIB), občinskih sredstev in komercialnega financiranja (npr. leasing vlakov in avtobusov).

Potrebno bi bilo preučiti možnost »sklada za zeleno mobilnost«. Z zbiranjem finančnih sredstev od davčnih zavezancev lastnikov osebnih vozil bi se lahko tovrstna sredstva namensko namenila v sklad

¹¹⁵ Vlada RS, 12.10.2006

¹¹⁶ Hkrati s tarifno in logično integracijo se bo izvajala tudi fizična oz. prostorska integracija, ki pomeni ureditev prestopnih točk (postaj in postajališč) v prostoru na način, da bodo potniku omogočile hitro, varno in udobno prestopanje na enem mestu oz. kjer to ni mogoče, urediti varne in čim krajše povezave med njimi. Izboljšanje dostopnosti z javnimi prevoznimi sredstvi bo podprto z različnimi akcijami informiranja, izobraževanja in ozaveščanja potnikov o pomenu uporabe javnega potniškega prometa oz. širše o pomenu trajnostne mobilnosti, saj pešačenje in kolesarjenje dopolnjujeta sistem JPP.

¹¹⁷ Za ljubljansko urbano regijo je študijo za uvedbo takega sistema že pripravila regionalna razvojna agencija RRA LUR, prioriteto pa bi morali začeti razvijati JPP še v mariborski in obalni urbani regiji.

zeleno mobilnosti, kar bi pomenilo enega od virov financiranja JPP. Za izvedbo ZDR je potreben širši družbeni in politični konsenz glede pravega ravnotežja med različnimi cilji ekonomske in davčne politike države, cilje na področju okoljske politike pa je potrebno umestiti v ta kontekst.

6.4. Kmetijstvo

V okviru Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013 (PRP 2007–2013), za katerega je v sedemletnem programskem obdobju namenjenih nekaj manj kot 1,18 milijona evro nepovratnih sredstev, se sredstva med drugim dodeljujejo tudi za (1) izvedbo okolju prijaznejših naložb in (2) uvajanje okolju prijaznejših kmetijskih praks. V okviru investicijskih ukrepov 1. in 3. osi PRP 2007–2013 se izvajajo tudi druge naložbe (povezane z dvigom konkurenčnosti sektorja in diverzifikacijo podeželskega gospodarstva), vendar so v tem poročilu obrazložene tiste naložbe, katerih namen je prilagoditev proizvodnje zahtevnejšim okoljskim standardom oz. proizvodnja energije iz obnovljivih virov. Podpore za upravičene naložbe se v okviru investicijskih ukrepov 1. in 3. osi PRP 2007–2013 dodelijo na podlagi javnih razpisov. Z javnimi razpisi se razpiše nepovratne podpore za vse upravičene naložbe v okviru ukrepa in ne zgolj za »zeleno naložbe«. Višine dodeljenih sredstev za t.i. »zeleno investicije« zato v naprej ni možno napovedovati.

Za izvedbo okolju prijaznejših naložb je predviden ukrep (Ukrep 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev), predviden v okviru 1. osi PRP 2007–2013 (Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja), ki spodbuja, poleg naložb v URE in OVE, za potrebe kmetijskega gospodarstva ter naložb v namakalno infrastrukturo na kmetijskih gospodarstvih, tudi naložbe, povezane s prednostnimi nalogami iz člena 16a(1) Uredbe 1698/2005. V programskem obdobju 2007–2013 je za namen tega ukrepa namenjenih 103 milijona evro (od tega EKSRP: 78,5 milijona evro), od tega jih je bilo na dan 31.12.2010 dodeljenih 65,61 milijona evro.

Namenskost sredstev (le za določene vrste naložb) velja le za sredstva oz. pravice porabe v višini 11,5 milijona evro¹¹⁸, ki so bile programu razvoja podeželja dodeljene na podlagi novih prednostnih nalog 16a(1) Uredbe 1698/2005 (ali t.i. »novih izzivov«).¹¹⁹

Pri Ukrepu 123 (Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom) je cilj podpore v dodajanju vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom poleg uvajanja novih proizvodov in učinkovitega trženja produktov ter stabilizacije dohodkov na tem področju, tudi posodabljanje proizvodnih procesov in izboljšanje varstva okolja, higiene in varnosti pri delu. Med upravičenimi naložbami so tako tudi naložbe v opremo za pridobivanje energije iz obnovljivih virov za lastne potrebe. Poleg navedenega se v okviru tega ukrepa podpore dodeljujejo tudi za naložbe, namenjene prednostnim nalogam člena 16a(1) Uredbe Sveta 1698/2005.¹²⁰

Ukrep 125 (Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva, za namen izgradnje velikih namakalnih sistemov in tehnološke posodobitve namakalnih sistemov) predvideva izgradnjo in dograditev velikih namakalnih sistemov ter tehnološke posodobitve namakalnih sistemov. Pri naložbah v tehnološke posodobitve namakalnih sistemov morajo posodobitve izkazovati vsaj 25% racionalnejšo porabo vode in električne energije (uvedba tehnologij za zmanjšano porabo vode, npr. kapljično namakanje, namakanje z razpršilci). V programskem obdobju 2007–2013 je za namen izgradnje velikih namakalnih sistemov razpoložljivih 26,18 milijona evro (od tega EKSRP: 19,6 milijona evro).

¹¹⁸ DČ EU morajo k znesku dodatno zagotoviti 10-odstotno sofinanciranje iz državnega proračuna, s čimer se višina pravic porabe za program poveča na 12,8 milijona evro.

¹¹⁹ Dne 18.6.2010 je MKGP posebej za podporo naložbam, namenjenim izbranim prednostnim nalogam v okviru ukrepa 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev, objavilo posebni javni razpis (javni razpis za »nove izzive«), v okviru katerega je razpisalo 8,5 milijona evro nepovratnih sredstev. Naložbe za t.i. nove izzive so upravičene do 10 % višjega deleža javne podpore glede na ostale vrste naložb. Dejanskega obsega dodeljenih sredstev za namen zgoraj navedenih »zelenih« naložb pa ni možno napovedati v naprej, saj je ta odvisen od interesa vlagateljev in kakovosti vlog, ki vsebujejo tovrstne naložbe. Sredstva se namreč dodelijo vlogam, ki na podlagi izpolnjevanja pogojev in ocenjevanja prejmejo najvišje število točk.

¹²⁰ V programskem obdobju 2007–2013 je za namen ukrepa 123 namenjenih 93,17 milijona evro (od tega EKSRP: 69,87 milijona evro), od tega jih je bilo na dan 31.12.2010 dodeljenih 42,24 milijona evro.

3. os PRP 2007–2013 (Kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva) vsebuje Ukrep 311 (Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti) in Ukrep 312 (Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij), v okviru katerih so do podpore upravičene dejavnosti pridobivanja energentov in energije za prodajo iz obnovljivih virov, in sicer: proizvodnja bioplina z uporabo organskih odpadkov; predelava biomase za obnovljive vire energije; infrastruktura za obnovljivo energijo iz biomase in drugih obnovljivih virov energije.¹²¹

Za prevzem okolju prijaznejših kmetijskih praks je v okviru 2. osi PRP 2007–2013 (Izboljšanje okolja in podeželja) predviden Ukrep 214 (Kmetijsko okoljska plačila). Kmetijsko okoljska plačila podpirajo sonaravne kmetijske prakse in prispevajo k izvajanju javnih funkcij kmetijstva, ki se nanašajo na vzdrževanje kulturne krajine, ohranjanje biotske raznovrstnosti ter varovanje voda in tal pred potencialnim onesnaženjem kmetijskega izvora. Cilj ukrepa je vzpostaviti ravnotežje med kmetijsko pridelavo ter varovanjem narave in okolja.¹²²

Na področju kmetijstva je uporabljena nižja stopnja davka (8,5 % namesto 20 %) za uporabo gnojil, fitoformacevtskih sredstev in biotičnih sredstev za varstvo rastlin. Uporaba nižje stopnje DDV za navedene izdelke je predvidena (možna) v skladu z Direktivo Sveta 2006/112/EU (Priloga III, tč. 11).

Na področju kmetijstva se sicer srečujemo z mnogimi problemi (kot je na primer v zadnjem času velika upočasnitev razvoja ekološkega kmetijstva), ki pomembno vplivajo na doseganje zastavljenih razvojnih ciljev.

6.5. Sklep – celovit pregled okolju škodljivih subvencij

V pripravi je študija o okolju škodljivih subvencijah izplačanih iz državnega proračuna RS.¹²³ Identifikacija in kasneje sprememba pravnih podlag, ki bi zmanjšala ali ukinila izplačilo takih subvencij, bi »odklenila« sredstva proračuna RS ter omogočila zeleno reformo javnih financ (in tako omogočila doseganje ciljev politike varstva okolja), obenem pa omogočila »prosta« proračunska sredstva, s čemer bi se lahko znižale davčne obremenitve dela, kar bi nenazadnje lahko pomenilo tudi višjo kvaliteto življenja in čistejše okolju.

7. ZAKLJUČKI

Poleg v povzetku tega poročila podanih devetih bistvenih ugotovitev delovna skupina ugotavlja, da bi bilo potrebno na področju uvajanja ali spreminjanja obremenitev ravnanj in proizvodov, ki so okolju škodljive, nadaljnje aktivnosti voditi medsebojno usklajeno. Pri tem ne bi smeli predlogi resorno pristojnih ministrstev pri morebitnem uvajanju novih spodbud, olajšav ali subvencij negativno vplivati za okolje ali na učinkovito rabo energentov ter električne energije.

Pri oblikovanju novih ali spremembah obstoječih ukrepov na področju obremenjevanja okolju škodljivih ravnanj in proizvodov, bi bilo potrebno izhajati iz načela integralnosti proračuna, pri čemer naj ne bi prihajalo do zahtev o namenski rabi sredstev, zbranih iz tega naslova. Zagotoviti bi bilo

¹²¹ V programskem obdobju 2007–2013 je za namen ukrepa 311 namenjenih 31,5 milijona evro (od tega EKSRP: 23,6 milijona evro), od tega jih je bilo na dan 31.12.2010 dodeljenih 17 milijonov evro. V programskem obdobju 2007–2013 je za namen ukrepa 312 namenjenih 55,5 milijona evro (od tega EKSRP: 41,6 milijona evro), od tega jih je bilo na dan 31.12.2010 dodeljenih 18,1 milijona evro. Na obeh ukrepih se sredstva dodeljujejo po pravilu »de minimis«. V okviru določenih drugih ukrepov so, četudi se zanje dodatna sredstva ne namenjajo, naložbe, namenjene izvajanju opredeljenih prednostnih nalog, deležne 10% višje javne podpore. Takšna možnost je predvidena v okviru ukrepov 123 (Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom), 311 (Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti) in 312 (Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij).

¹²² Podpore se izplačujejo na hektar obdelanih kmetijskih zemljišč oziroma v nekaterih primerih na žival in so namenjene delnemu kritju stroškov dodatno vloženega dela zaradi okoljevarstvenih in krajinskih zahtev ter za ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja. V programskem obdobju 2007–2013 je za namen kmetijsko-okoljskih plačil namenjenih 281,5 milijona evro, od tega jih je bilo na dan 31.12.2010 izplačanih 120 milijonov evro.

¹²³ Rezultate študije lahko pričakujemo v septembru 2011, naročnik študije je MOP.

potrebno povezljivost sistema spodbujanja učinkovite rabe energije oziroma večje porabe obnovljivih virov energije in preučiti preoblikovanje veljavnega sistema obračunavanja okoljske dajatve za obremenjevanje okolja z emisijami CO₂, z namenom zagotavljanja večje spodbude zavezancem, da zmanjšajo obseg okolju škodljivega ravnanja.